

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Andrea Jíchová

Škola a rodina
School and Family

Bakalářská práce

Praha, květen 2010

Autor práce: Andrea Jíchová

Bakalářský studijní obor: Veřejné zdravotnictví

Vedoucí práce: Doc. MUDr. Hana Provazníková, CSc.

Pracoviště vedoucího práce: Ústav zdraví dětí a mládeže

3.LF

Praha květen 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla používána ke studijním účelům.

V Praze dne května 2010

Andrea Jíchová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Doc.Mudr. Haně Provazníkové,CSc. za pomoc při vypracování bakalářské práce. Také RNDr. Viktoru Hynčicovi za pomoc při statistickém zpracování dat v empirické části práce.

OBSAH:

ÚVOD	6
1. SYSTÉM ŠKOLSTVÍ	7
1.1 Formy vzdělávání v ČR	7
1.2 školský zákon	8
1.3 alternativní školy	9
1.3.1 <i>Waldorfský systém</i>	10
1.3.2 <i>Montessori pedagogika</i>	11
1.4 obecný cíl vzdělávání	12
1.5 definice školy, význam školy	13
2. ÚLOHA ŠKOLY	13
2.1 funkce vzdělávací	15
2.2 funkce výchovná	16
2.3 funkce rozvojová	17
3. ŠKOLSKÁ REFORMA	18
3.1 rámcové vzdělávací programy	18
3.2 desatero školské reformy	20
3.3 vzdělávací obsah základního vzdělávání	21
3.3.1 <i>oblast Člověk a jeho svět</i>	21
3.3.2 <i>oblast Člověk a jeho zdraví</i>	25
3.3.3 <i>oblast Člověk a společnost</i>	28
3.3.4 <i>průřezová témata</i>	30
3.4 program podpory zdraví ve škole	31
4. ŠKOLA A VZTAHY S RODIČI	34
5. RODINA	36
5.1 zákon o rodině	36
5.2 vývoj rodiny	39
5.3 základní funkce rodiny	40
5.3.1 <i>funkčnost rodiny</i>	43
5.4 tradiční rodina	44
5.5 moderní rodina	45
5.6 postmoderní rodina	46
5.7 význam rodiny pro dítě	47

6. EMPIRICKÁ ČÁST	47
6.1 pracovní hypotézy	47
6.2 metodika	49
6.3 vyhodnocení dat	52
6.4 vyhodnocení hypotéz, grafické znázornění	53
Diskuse	90
ZÁVĚR	93
SOUHRN	94
SUMMARY	96
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	98
SEZNAM tabulek	99
SEZNAM příloh	99

ÚVOD:

Téma bakalářské práce **ŠKOLA a RODINA** jsem si vybrala, jelikož mi je blízké a pro mne také velmi aktuální. Jako matka dvou dětí školou povinných ve věku jedenácti a patnácti let mě tato problematika velmi zajímá. Velice ráda bych během vypracování práce provedla podrobnější náhled na současný stav fungování školy, na vztahy mezi spolužáky, na vztahy mezi žáky a učiteli a také na velmi důležitý vliv rodiny při formování osobnosti dítěte.

Neméně zajímavé bude srovnání výsledků vypracovaných dotazníků, které budou poskytnuty žákům 5., 7. a 9. tříd dvou základních škol z Prahy 6 a v případech, kde to bude možné, porovnání s výsledky mezinárodní studie HBSC (The Health Behaviour in School- aged Children).

1.

SYSTEM ŠKOLSTVÍ ⁽¹³⁾

Školství zahrnuje vzdělání ve všech formách, je to instituce zabezpečující vzdělání a podpůrné služby, samotné pracovníky zajišťující vzdělávání, jakož i legislativní rámec upravující poskytování vzdělání a služeb.

1.1

Formy Vzdělávání v České republice:

- předškolní vzdělávání (mateřské školy 3-5 let)
- základní vzdělávání (škola základní, národní, obecná)
9letá povinná školní docházka- 1.stupeň je pětiletý, 2. čtyřletý
- střední vzdělávání (všeobecná střední škola- gymnázium, střední odborné školy, střední odborná učiliště, konzervatoř)
- terciální vzdělávání : vyšší odborné školy
vysoké školy (univerzitního i neuniverzitního typu,
soukromé vysoké školy)

Důležitou součástí školského systému jsou speciální školy pro zdravotně postižené děti a mládež, kde vzdělávací program odpovídá postižení žáků.

Instituce zabezpečující vzdělávání v České republice dělíme na školy a školská zařízení:

Škola: - mateřská škola

- základní škola
- základní umělecká škola
- střední škola
- konzervatoř
- jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky
- vyšší odborná škola
- vysoká škola

Školská zařízení: - školské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

- školské poradenské zařízení
- školské zařízení pro zájmové a další vzdělávání

- školské účelové zařízení
- výchovné a ubytovací zařízení
- zařízení školního stravování
- školské zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči.

1.2 Školský zákon ⁽¹³⁺⁴⁾

K nejdůležitějším právním normám v oblasti školství patří **školský zákon** č. 49/2009 Sb., o základních, středních školách a vyšším odborném a jiném vzdělávání, **zákon o státní správě a samosprávě ve školství** 564/1990 Sb. a **zákon o školských zařízeních a předškolních zařízeních** 76/1978 Sb.. Na zákony navazuje řada předpisů, které upravují podrobnosti fungování škol (např: vyhláška MŠMT ČR 291/1991 Sb. o základní škole).

Povinná školní docházka byla zavedena v roce 1774 Marií Terezií, která měla snahu zbavit poddané negramotnosti a zároveň tímto chtěla zvýšit jejich poslušnost a podřízenost státní moci. Zavedený systém školního vzdělávání byl upraven podle výcviku pruských kadetů. Šlo v něm v podstatě o předávání hotových izolovaných poznatků ve vyučovaných předmětech. Byly ustanoveny typy škol: měšťanská, reálné gymnázium a 8leté gymnázium.

Společnost se vyvíjela, škola jako systém nikoliv. Nebylo přihlíženo k přirozené zvědavosti a touze po samostatnosti dítěte, ani k jeho individualitě. Nebylo zohledňováno, že každé dítě je jiné, učí se podle svých předpokladů a sociálních možností. Původní systém 18.století přetrval ve své strnulosti a nefunkčnosti až do školské reformy ve třicátých letech 20. století. Ta u nás vyvstala jako reformní pedagogické hnutí učitelstva v čele s Václavem Příhodou, které bylo násilně přerušeno fašistickou totalitou.

V roce 1920 byly vydány zákony, jimiž se měnila organizace školské správy. Roku 1922 malý školský zákon sjednotil všechny typy škol v ČSR. Tím stabilizoval školství až do roku 1948. Mimo jiné byly do školské soustavy zavedeny mateřské školy. Od roku 1948 byly zlikvidovány jakékoli konkurenční studijní ústavy a veškeré školství bylo postátněno. S vydáním nového školského

zákona v roce 1953 byla povinná školní docházka zkrácena na 8 let. Po roce 1989 dochází k návratu k původnímu systému, který zahrnoval 8letá gymnázia, klasická gymnázia, reálné školy a učňovské obory. Školy státní, soukromé a církevní. Dochází ke snaze vybudovat SVOBODNOU ŠKOLU a zbavit se nesvobody, která vycházela ze snahy upevnování moci státní oligarchie. Školství prochází velmi náročnou reformou, neboť škola má žáky s předstihem připravit na život v jejich dospělosti. Svobodná škola dává žákům i rodičům možnost a právo volby a výběru školy, kterou považují za nejvhodnější. Snaží se vést žáky ke správné volbě budoucího povolání a společně s rodiči spoluvytváří legislativní, hospodářské, pedagogické a kulturní podmínky pro úspěšnou, aktivní a tvořivou činnost učitelů a žáků.

1.3

Alternativní školy : **1/ starší:** rozvíjí ideály nadšenců 20.let 20. století.

system Marie Montessori

Waldorfský system

Jenský plán

Freinetův system

2/ mladší: projekt obecná škola (1.stupeň ZŠ,bez zvonění,

polštářky, koberec)

škola hrou

zdravá škola (pitný režim)

začít spolu

1.3.1

Waldorfský systém ⁽¹⁴⁾

Waldorfská pedagogika vychází z anthroposofické antropologie Rudolfa Steinera, která se opírá o zákonitosti vývojových kroků dítěte a mladého člověka a jeho schopnosti učit se. Smyslem je upravit učební plán potřebám a rozvíjejícím se schopnostem dítěte.

Výkony žáků nejsou motivovány známkovým ohodnocením. Vysvědčení žáci dostávají formou slovního hodnocení, které je zaměřeno na individuální pokrok žáka, jeho přednosti a nedostatky. Není srovnáváno hypotetickou laťkou. Ve waldorfských školách platí zásada, že spolupráce žáků převažuje nad jejich vzájemnou soutěživostí.

Specifikem pro waldorfské školy je snaha nenadřazovat žádný předmět či skupinu předmětů nad druhé. Proto jsou všechny předměty zařazené do 1.-9. ročníku waldorfské školy pro všechny žáky povinné. Dívky se tedy účastní práce se dřevem a kovem. Chlapci háčkují a pletou. Smyslem je poskytnout všem dětem široký, nesespecializovaný základ a tím rozvíjet širokou paletu lidských kvalit. Dále je kladen důraz na vzájemné prolínání jednotlivých témat. Dětem je představován svět ve vzájemných vztazích a také ve vztahu k člověku. Je tu snaha dosáhnout souladu mezi vědou, uměním, a duchovními hodnotami. Právě tento soulad pravdy (vědy), krásy (umění) a dobra (duchovních hodnot) se má stát základem pro vhodné vzdělání. V systému je uplatňován princip jednoho třídního učitele od 1. až po 9. ročník. Třídní učitel vyučuje obvykle všechny hlavní předměty. Sestavuje učební plány, při jejichž skladbě má mimořádně široké kompetence.

Dalším znakem waldorfských škol je absence učebnic, jejich roli zastupují materiály, které si vybírá nebo vytváří sám pedagog. Knihy mohou být doplňkem, nikoli hlavním prostředkem výuky. Naopak velký význam je přikládán žakovským pracovním a epochovým sešitům, které jsou vypracovány s velkou pečlivostí a žákům při přípravě nahrazují učebnice. Waldorfské pedagogové usilují o výchovu svobodných lidí, kterým nevštěpují určitý světový názor, ale usilují o rozvoj vloh svých svěřenců, aby byli v dospělosti schopni vlastní orientace,

samostatného, odpovědného a sociálně pozitivně zaměřeného jednání. Jde tedy o to:

„vychovávat lidi, kteří jsou schopni vnímat všechno, co se děje ve světě, kteří mohou každého dne, vidí-li něco nového, své pocity, své úsudky vyvíjet podle této novosti. Nesmíme vychovávat lidi spokojené se sebou, uzavřené do svého nitra, nýbrž musíme vychovávat lidi, kteří mohou svobodně a otevřeně předstupovat před svět a kteří mohou svobodně a otevřeně jednat ve smyslu toho, co je prospěšné světu.“ (R.Steiner) ⁽¹⁴⁾[www.iwaldorf.cz]

1.3.2

Montessori pedagogika⁽¹²⁾

Lékařka Maria Montessori vypracovala METODU MONTESSORI, která pomocí speciálních učebních pomůcek a vytvořením vhodného prostředí podporuje přirozený zájem dítěte, pomáhá mu zafixovat si správné pracovní návyky a vytvářet svůj vlastní úsudek. Vzdělávací systém Montessori vychází z potřeb dítěte, učí ho rozvíjet jeho schopnosti a smyslové vnímání.

MOTTO systému Montessori : *„Pomoz mi, abych to dokázal“.*

Nejdůležitějšími hesly jsou: *bezpečnost, spolupráce, ohleduplnost, klid a láska.*

Základní principy:

- utváření nového vztahu dospělého a dětí
- vlastní objevování poznatků samotným dítětem
- samostatná práce jednotlivce: požívá se „svobodná“ nebo „volná“ práce, protože dítě si může zvolit – na čem bude pracovat, kde, kdy (nepracuje podle zvonění, ale motivuje ho polarita jeho pozornosti), s kým (samo, ve dvojici či ve skupině)
- dělená odpovědnost
- trojstupňová výuka: 1/ pojmenování učitelem
2/ znovupoznávání - procvičování dítětem
3/ aktivní ovládnutí – kontrola, zda dítě vše pochopilo a rozumí problému
- izolace jedné vlastnosti
- práce s chybou

- práce s pochvalou

1.4

Obecným cílem vzdělávání je získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.

Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním i duševním hodnotám, poznat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.

Věk	Země
5 let	Austrálie, Nový Zéland, Anglie, Skotsko, Wales, Nizozemí, Kanada
6 let	většina evropských zemí včetně ČR, Slovensko, Japonsko
6-7 let	Bulharsko, Estonsko, USA
7 let	Dánsko, Finsko, Norsko, Polsko, Rusko, Rumunsko,

Tabulka č: 1

Zdroj: Education at a Glance: OECD Indicators 19

Primární a povinné vzdělávání ve světě												
Věk												
Země	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Německo		x	x	x	x	+	+	+	+	+	+	+
Francie		x	x	x	x	x	+	+	+	+	+	+
Itálie		x	x	x	x	x	+	+	+	+		
Finsko			x	x	x	x	x	x	x	+	+	+
Švédsko			x	x	x	x	x	x	x	+	+	+
Estonsko			x	x	x	x	x	x	x	+	+	+
Anglie	x	x	x	x	x	x	+	+	+	+	+	+
Austrálie	x	x	x	x	x	x	x	+	+	+	+	
Japonsko		x	x	x	x	x	x	+	+	+	+	
ČR		x	x	x	x	x	+	+	+	+	+	
Slovensko		x	x	x	x	x	+	+	+	+	+	
Polsko			x	x	x	x	+	+	+	+	+	

Primární vzdělávání - x

Povinné vzdělávání - +

Tabulka č.2

Zdroj: dokumenty OECD a EURYDICE

1.5 (12+ 6)

Definice školy: škola je instituce ve veřejném (státním) nebo soukromém vlastnictví, v níž jsou dětem a mládeži zprostředkovávány v systematické vyučování vědomosti a dovednosti, jež jim mají umožňovat samostatné životní činnosti v rámci státního a společenského uspořádání. Školy toto poskytují zpravidla v určitém vymezeném čase, nacházejí se nezávisle na střídání žáků a učitelů na stejném místě a orientují se na přejaté formy výchovy a vzdělávání. Usilují o uskutečňování určitých cílů vzdělávání a výchovy.

Význam školy:

Významnou roli školy ve společnosti potvrzuje i to, že její existence je zakotvena na úrovni ústavy. **Listina základních práv a svobod** ⁽¹⁷⁾, která je součástí ústavního pořádku České republiky, stanovuje v článku 33, odstavec 1: „Každý má právo na vzdělání. **Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.**“

2.

ÚLOHA ŠKOLY ⁽¹³⁺¹⁶⁾

Úloha školy je velmi důležitým faktorem při formování osobnosti dítěte a přípravě na život v dospělosti a uplatnění ve společnosti. Má-li se škola stát předobrazem lepší společnosti, musí vycházet ze současného života, z jeho idejí, potřeb a možností a musí plnit tři vzájemné funkce: vzdělávací, výchovnou a rozvojovou.

Škola dává žákům a rodičům možnost a právo volby a výběru školy, kterou považují za nejvhodnější. Vede rodiče ke spoluvytváření legislativních, hospodářských, pedagogických a kulturních podmínek pro úspěšnou aktivní a tvořivou činnost učitele a žáků. Vede žáky ke správné volbě povolání. Snaží se zušlechťovat vztahy k druhým rozvíjením citu, upřímnosti, vstřícnosti, ochoty a jemnosti. Ve společenství školy je stálá příležitost a nabídka ke zušlechťování vztahů mezi spolužáky i ostatním personálem školy. Škola si klade za úkol navyknout žáky slušně se chovat a vystupovat, upřímně, otevřeně, vcit'ovat se do pozice partnera, porozumět mu, respektovat jeho názor a vzájemně si pomáhat.

Všechno dění a snažení při výuce má směřovat ke zušlechťování vzájemných vztahů, ale také vést k pozitivnímu vztahu k přírodě. Dále je důležité, aby dítě získalo citlivý vztah a přístup k věcem a plodům lidské práce. Uvědomilo si, kolik práce a úsilí vyžaduje každý výrobek, plodina, zařízení než spatří světlo světa. Tímto způsobem se snaží překonat sklony jednotlivců k destrukci a vandalství.

Škola vede žáky také k vytvoření vztahu dítěte k sobě samému, poznání sebe sama. Sebepoznáváním člověk odhaluje své síly a slabiny, předpoklady v závislosti na své citové a rozumové úrovni. Získává názor sám na sebe, na svou úroveň, získá možnost porovnat se s druhými. Sebepoznávání je celoživotní aktivitou směřující k vědomí vlastního já, k sebedůvěře, k sebenápravě a sebezdokonalování.

Člověk se nejlépe pozná při problémech. Nelze poznat sám sebe, když se ničeho neodvází, stojí stranou a s ničím nebojuje.

J. Goethe: „*Jen rušný život poučí každého, kdo je!*“ .

Čím více toho dítě ve škole prožívá, tím obsažněji a objektivněji může porozumět sám sobě. Škola vytváří podmínky pro sebepoznání :

- 1/ Systematickou a bohatou nabídkou příležitostí ve škole, aby si žák mohl volit činnosti a úkoly také podle vlastních přání a tužeb.
- 2/ Aby v procesu sebepoznávání žák sledoval a navykl si hodnotit své projevy, výkony a činy i při citlivém porovnávání s druhými.
- 3/ Aby dospěl k poznání své identity, k pocitu vlastní hodnoty, získal sebejistotu, sebedůvěru a zdravé sebevědomí.
- 4/ Aby jej získaná sebedůvěra a sebevědomí podněcovaly k iniciativě a aktivitě, k využívání svých schopností a sil v osobním a společenském zájmu.
- 5/ Aby se sebepoznání stalo seberegulačním mechanismem v životě a podnikání dítěte.

2.1

Vzdělávací funkce školy

Vzdělanost je osobní hodnotou člověka a společenskou hodnotou lidstva. Je jedním z nejpodstatnějších zdrojů společenského pokroku. Vzdělání je návod, který ukazuje a zdůvodňuje, jak se vyvíjet, chovat, přizpůsobovat, abychom žili jako lidé jeden s druhým, jeden pro druhého, plodně a spokojeně. Není v životě člověka konečným cílem, ale jeho „rádcem“. Vzdělání vnímáme jako hodnotu získávanou učením, vzdělanost jako pozitivní vlastnost člověka a společnosti. Růstem vzdělanosti jednotlivce stoupá vzdělanost společnosti.

Cílem základního vzdělávání je připravit dítě k dalšímu studiu a sebevzdělávání tím, že si v základní škole rozvine své vrozené předpoklady tak, aby se na své pokud možno nejvyšší úrovni zařadilo v budoucnu do světa práce a do společenského dění, aby si osvojilo základy životního názoru charakterního občana vlasti. Obsahem základního vzdělávání jsou postoje, dovednosti a poznatky, které jedinec získává jednak spontánním životem a jednak cíleným učením se.

2.2

Výchovná funkce školy

Výchovu chápeme jako hlavní nástroj k přetvoření současné v lepší společnost, v občany, kteří mají humánní vztah nejen k sobě navzájem, ale také pozitivní postoj k práci, k výtvorům lidské práce, přírodě a také k sobě samému. Lidský vztah znamená aktivní zájem o bližního, touhu jej poznat, porozumět mu, sblížit se s ním, prožívat s ním běžné i bolestné chvíle života. Výchova má několik jednotlivých složek, ke kterým patří výchova **citová, mravní, estetická, rozumová a tělesná**. Všechny složky výchovy, každá svým zaměřením a specifickými prostředky směřují společně k uvolnění, rozvíjení a využívání všech tvůrčích sil dítěte, k rozvoji jeho osobnosti.

Cílem výchovy je vnitřní sebekontrola dítěte zaměřená ke společnosti, k vypěstování ducha pospolitosti, vstřícnosti, odpovědnosti a formování sociálních návyků.

V dětství si dítě osvojuje poznatky a dovednosti předcházejících generací. Získává dovednost přijímat mravní a estetická měřítka a hodnoty, což ovlivňuje vytváření individuální představy, postojů dítěte a vývoj jeho povahových rysů. Proces vyzrávání dítěte probíhá rychleji u dětí cílevědomě vychovávaných než u dětí ponechaných samo sobě.

Citová výchova směřuje k tomu, aby dítě dožrávalo v osobnost, která je z niterní potřeby nucena ke správnému chování k sobě, k lidem, k přírodě, k věcem, která se snaží o dobro, pravdu a krásu, chce pro tyto hodnoty žít a pracovat, která dokáže lásku nejen přijímat, ale také rozdávat a vracet. Citová výchova vede k soužití, ke spoluprožívání, ke spoluúčasti, nikoli však k rozmazlování a bolestíinství. Naučí-li se dítě milovat rodiče, sourozence, kamarády, nebude v jeho srdci místo pro sobectví, závist a nenávisť. Citově vychovávané děti se snadněji osamostatňují, jsou aktivnější než děti chladné nebo spartánsky vychované.

Mravní výchova působí především na vůli dětí. Učí je navykat a chovat se podle hesla: „*Co sám nechceš, nečiň druhému*“. Člověk se během života řídí

mravními zásadami, které si vštípil v dětství, například pravdomluvnost či čestnost. Pravidla chování si dítě začíná osvojovat i v předškolním věku. Stěžejním úkolem školy je naučit žáky samostatnou práci a spolupráci žít v pravdě, dobru a kráse. Přírozeným prostředkem je důsledné dodržování školního řádu, pravidel soužití.

Estetická výchova směřuje ke vnímání, prožívání a tvoření krásna. Učí a navyká děti všimnout si pěkných věcí a jevů, vyhledávat je a tvořit, těšit se z nich. Na děti tudíž působí vzhled, uspořádání, čistota školního prostředí, příroda, výtvořiny člověka, všechny druhy umění. Děti potom pěkné věci nejen s potěšením vnímají, ale jsou-li k tomu vedeny rády je i tvoří a zušlechťují.

Rozumová výchova se snaží o rozvíjení individuálních schopností dítěte jako nástroje k poznávání: paměti, představivosti, fantazie, logického myšlení, které zpětně působí na dětské citění a snažení. Cílem je naučit dítě se učit, diferencovat, zobecňovat a poznané tvořivě aplikovat.

Tělesná výchova je významnou složkou životního režimu dítěte. Pravidelným a účinným pohybem posiluje organismus, zlepšuje se výkon jednotlivých funkcí, formuje stavbu těla dítěte. Dítě pohybem poznává své okolí, pohybem projevuje svůj vztah k přírodě i k druhým.

Školní režim je uspořádaný tak, aby umožňoval dítěti se vydatně pohybovat, cvičit, relaxovat, sportovat v intenzitě, která posiluje jeho růst a vývoj, vyrovnává duševní činnost, přináší radost a osvěžení.

2.3

Rozvojová funkce školy

Na rozvoj dítěte působí přímo anebo nepřímo všechno, s čímž se ve škole setkává: prostředí, klima, organizace života a učení, mimotřídní zájmová činnost, styk s veřejností atd. Veškeré působení směřuje k vytváření zdravého, tvořivého a charakterního profilu člověka.

Osobnost dítěte vychází z vrozených dispozic a předpokladů, které se vlivem výchovy a prostředí rozvíjejí a usměrňují a v průběhu života dotvářejí a dozrávají. **Každý člověk je originálem lidské existence.**

O její jedinečnosti píše R. Rolland : „ *Každá bytost má svou skrytou podstatu, která se nepodobá žádné jiné. Není snadné najít klíč k tajemství osobnosti člověka, dostat se pod slupku jeho jedinečnosti*“.

Podle toho, kolik kdo zdědí lidskosti, životadárného temperamentu a schopnosti je svou vůlí rozvíjet, usměřovat a využívat se projevuje člověk jako osobnost převážně **konstruktivní** nebo **pasivní** či **destruktivní**. A právě k výchově **konstruktivních osobností** směřuje naše nová škola. **Konstruktivní osobnosti** jsou citliví, bystří lidé, pracovitých rukou, kteří svým chováním, myšlenkami a činy sjednocují a strhávají lidi k mimořádné výkonnosti, osobnímu nasazení a profesionalitě ve všech oblastech života.

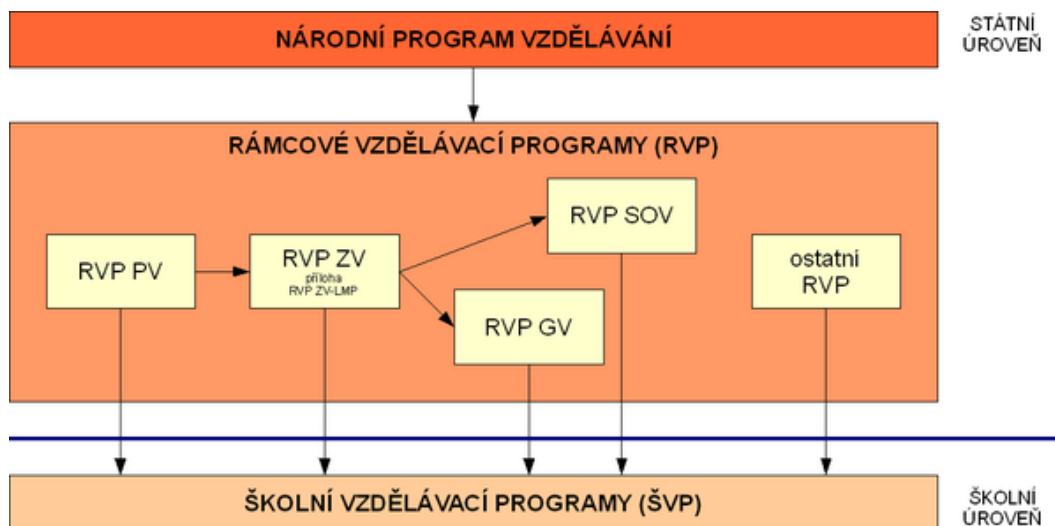
3.

ŠKOLSKÁ REFORMA ^(13 a 18)

Cílem **školské reformy**, je přechod od jednotných osnov pro všechny školy, k vytváření **Rámcových vzdělávací programů**, podle nichž si jednotlivé školy tvoří vlastní jedinečné **Školní výukové programy**.

3.1

Rámcový vzdělávací program definuje ve školství v České republice nejvyšší úroveň vzdělávání společně s **Národním programem pro rozvoj vzdělávání**. Národní program vymezuje počáteční vzdělávání jako celek a rámcové programy pak vymezují závazné „**rámce**“ pro jednotlivé etapy vzdělávání.

Tabulka č.3

RVP PV:	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV- LMP:	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením
RVP GV:	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP SOV:	Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání
Ostatní RVP:	
RVP ZVU:	Rámcový vzdělávací program pro umělecké obory základního uměleckého vzdělávání
RVP JŠ:	Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

Zdroj: www.msmt.cz ⁽¹³⁾

Jde o snahu přizpůsobit vzdělání potřebám člověka 21.století, potřebě zvládat informační explozi, účastnit se aktivně života ve svobodné společnosti, orientovat se ve světě techniky, žít bez problémů v multikulturní společnosti, dorozumět se v prostoru EU. Proto se hlavním cílem vzdělání stává rozvoj životních dovedností, které jsou pro dnešní svět klíčové- např: umět se učit, komunikovat, umět řešit problémy, umět spolupracovat s ostatními, vést za své jednání a chování odpovědnost. Jde o vědomosti a dovednosti a osobní vlastnosti, které jsou široce využitelné, umožňují uplatnění v širokém spektru povolání, rychlou rekvalifikaci, adaptaci na změny.

V současné době probíhá reforma v 1. až 6. ročnících. Jelikož je rozumné dokončit se žáky výuku ve vzdělávacím programu, který byl nastaven na počátku

jejich vzdělávání (na počátku prvního či druhého stupně základní školy). Lze ale upravit stávající učební plány a přiblížit je podmínkám výuky podle Školních vzdělávacích programů.

Školní výukové programy mají závazné části jako jsou identifikační údaje, charakteristika školy, charakteristika školních výukových programů, učební plán, učební osnovy, hodnocení žáků a autoevaluace školy.

Pedagogové mají možnost: - profilovat svoji školu a tímto ji odlišit od jiných

škol

- formulovat vlastní představy o podobě vzdělávání na své škole
- odbourat zbytečné duplicity v obsahu učiva
- lépe spolupracovat při mezioborovém vzdělávání
- posílit týmového ducha pedagogického sboru
- učit kreativně

3.2

DESATERO ŠKOLSKÉ REFORMY⁽¹³⁾

- 1/ Žáci se budou ve škole cítit bezpečně, budou zažívat radost z učení.
- 2/ Žáci dostanou možnost ukázat, co umí, v čem se zlepšují, což by se mělo odrazit v hodnocení.
- 3/ Žáci získají nejen dobré znalosti, ale i chuť a dovednost učit se po celý život.
- 4/ Žáci se naučí poznávat svět v souvislostech a učivo maximálně využít v budoucnosti.
- 5/ Žáci budou dobře jazykově připraveni na život a práci v současně propojeném světě.
- 6/ Žáci se naučí pracovat s různými zdroji informací.
- 7/ Žáci budou umět žít a jednat s ostatními lidmi.
- 8/ Žáci se naučí rozhodovat a jednat zodpovědně.
- 9/ Žáci budou pečovat o zdraví svoje i ostatních.
- 10/ Žáci zvládnou aktivně vstupovat do výuky i dění ve škole.

3.3

Vzdělávací obsah základního vzdělání	
<i>Vzdělávací oblast</i>	<i>Vzdělávací obory</i>
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura, Cizí jazyk
Matematika a její aplikace	Matematika a její aplikace
Informační komunikační technologie	Informační komunikační technologie
Člověk a jeho svět	Člověk a jeho svět
Člověk a společnost	Dějepis, Výchova k občanství
Člověk a příroda	Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis
Umění a kultura	Hudební výchova, Výtvarná výchova
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví, Tělesná výchova
Člověk a svět práce	Člověk a svět práce

Tabulka č: 4

Zdroj: Rámcový vzdělávací program ZŠ [www.msmt.cz] ⁽¹³⁾

3.3.1 ^(13 + 19)

Školská reforma je zaměřena na jednotlivé předměty a vzdělávací oblasti výuky.

VZDĚLÁVACÍ OBLAST : ČLOVĚK A JEHO SVĚT-

Rozvíjí poznatky žáků o životě společnosti, o živé a neživé přírodě a jejich významu pro člověka. Vychází z prvotních zkušeností, znalostí a vědomostí žáků, ze specifík místa, kde žijí. Žáci se učí uplatňovat nabyté znalosti a dovednosti v běžném životě.

Dále pomáhá žákům utvářet si citový vztah k rodné zemi i nejbližšímu okolí.

Žáci si vytvářejí základy hodnotového systému a zdravého životního stylu.

Osvojují si a upevňují vhodné chování a jednání mezi lidmi, učí se lépe chápat rozdílnost mezi jednotlivci a tolerovat je, navzájem si pomáhat a spolupracovat.

Tato vzdělávací oblast je rozdělena do tematických okruhů:

- *Místo, kde žijeme*
- *Lidé kolem nás*
- *Lidé a čas*
- *Rozmanitost přírody*
- *Člověk a jeho zdraví.*

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti se zaměřuje na utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že žáka vede k:

Místo, kde žijeme:

- schopnosti vyznačit v jednoduchém plánu místo bydliště a školy, cestu na určené místo a rozlišit možná nebezpečí v nejbližším okolí
- začlenit svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, popsat změny v nejbližším okolí, obci (městě)
- rozlišit přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádřit různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitosti
- určit světové strany v přírodě i podle mapy, vyhledávání jednoduchých údajů o přírodních podmínkách na mapách naší republiky, Evropy a polokouli
- vyhledávat typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury

Lidé kolem nás:

- rozlišovat blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků vztahy mezi nimi
- odvodit význam a potřebu různých povolání a pracovních činností
- projevovat toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům

- vyjádřit na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodit a dodržovat pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)
- mít schopnost připustit svůj omyl, dohodnout se na společném postupu se spolužáky
- rozpoznat v okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy
- orientovat se v základních formách vlastnictví: používá peníze v běžných situacích

Lidé a čas:

- využívat časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišovat děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Pracovat s časovými údaji a pochopit vztahy mezi ději a jevy.
- pojmenovat kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretovat některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žijeme.
- využívat archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti
- uplatňovat elementární poznatky o sobě, rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí
- srovnávat a hodnotit způsob práce a života předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik
- objasnit historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Rozmanitost přírody:

- pozorovat, popsat a porovnávat proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích, zjišťovat propojenost živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody, nacházet souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka
- roztřídit některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvést

příklady výskytu organismů ve známé lokalitě

- vysvětlit na základě elementárních poznatků o Zemi jako součásti vesmíru souvislost s rozdělením času a střídáním ročních období
- zhodnotit některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišovat aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškodit

Člověk a jeho zdraví:

- uplatňovat základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím znalostí o lidském těle. Projevovat vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví
- dodržovat zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných
- chovat se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítat komunikaci, která je mu nepříjemná, v případě potřeby požádat o pomoc pro sebe i pro jiné dítě
- uplatňovat základní pravidla účastníků silničního provozu
- reagovat adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech
- využívat poznatků o lidském těle k vysvětlení základních jednotlivých orgánových soustav a podpoře vlastního zdravého způsobu života
- rozlišovat jednotlivé etapy lidského života a orientovat se ve vývoji dítěte před a po jeho narození
- účelně plánovat čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob
- předvést v modelových situacích jednoduché osvojení způsoby odmítání návykových látek
- uplatňovat základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou
- ošetřit drobná poranění a zajistit první pomoc
- uplatňovat ohleduplné chování ke druhému pohlaví a orientovat se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku

3.3.2

VZDĚLÁVACÍ OBLAST : ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ-

Obsahuje vzdělávací obor: výchova ke zdraví a tělesná výchova.

OBOR: *Výchova ke zdraví:*

Navazuje na obsah vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*. Poskytuje žákům základní informace o člověku v souvislosti s preventivní ochranou jejich zdraví.

Vede je ke zdravému způsobu života, k péči o své zdraví, jeho zlepšení a posílení.

Žáci si mají upevňovat hygienické, stravovací, pracovní i jiné zdravotně preventivní návyky, rozvíjet sociální dovednosti a komunikaci, mít dovednost umět odmítat škodlivé látky, předcházet úrazům a čelit vlastnímu ohrožení v různých situacích.

Do učiva je zařazena : - **výuka vztahů mezi lidmi a formy soužití.**

- **změny v životě člověka a jejich reflexe** (dětství, puberta, dospívání- tělesné,duševní a společenské změny), sexuální dospívání a reprodukční zdraví, základy péče o dítě.
- **zdravý způsob života a péče o zdraví** (výživa a zdraví, tělesná a duševní hygiena, režim dne, ochrana před přenosnými i nepřenositelnými chorobami, chronickým onemocněním).
- **rizika ohrožující zdraví a jejich prevence** (stres a jeho vztah ke zdraví, civilizační choroby, auto-destruktivní závislosti, skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání, sexuální kriminalita, bezpečné chování, dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví).
- **podpora zdraví** (podpora a její formy).
- **osobnosti a sociální rozvoj** (sebepoznání a sebe-pojetí, seberegulace a sebeorganizace činnosti a chování, psychohygiena, mezilidské vztahy a komunikace, morální rozvoj).

Cílem tohoto vzdělávacího oboru je, aby žáci:

- chápali význam dobrého soužití mezi vrstevníky i členy rodiny.
- uvědomovali si základní životní potřeby a jejich naplňování ve shodě se zdravím.
- projevovali zdravé sebevědomí a preferovali ve styku s vrstevníky pozitivní životní cíle, hodnoty a zájmy.
- respektovali zdravotní stav svůj i svých vrstevníků a v rámci svých možností usilovali o aktivní podporu zdraví.
- dodržovali správné stravovací návyky a v rámci svých možností uplatňovali zásady správné výživy a zdravého stravování.
- uplatňovali způsoby bezpečného chování v sociálním kontaktu s vrstevníky, při komunikaci s neznámými lidmi, v konfliktních a krizových situacích a v případě potřeby vyhledat odbornou pomoc.
- uměli uplatňovat osvojené sociální dovednosti při kontaktu se sociálně patologickými jevy.
- zaujímalí odmítavé postoje ke všem formám brutality a násilí.
- dávali do souvislostí zdravotní a psychosociální rizika spojená se zneužíváním návykových látek a provozováním hazardních her.
- pochopili souvislosti mezi konzumací návykových psychoaktivních látek a poškozováním zdraví a životního stylu.
- věděli o centrech odborné pomoci a vyhledali a použili jejich telefonní čísla.
- chovali se odpovědně při mimořádných událostech a prakticky využívali základní znalosti první pomoci při likvidaci následků hromadného zasažení obyvatel.

OBOR: *Tělesná výchova:*

Umožňuje žákům aktivně využívat a ovlivňovat vlastní pohybové možnosti s ohledem na zdravotní a pohybová omezení.

Pohybové vzdělávání žáků je důležité nejen pro rozvíjení pohybového nadání, ale zároveň pro korekci zdravotních oslabení v běžných i specifických formách pohybového učení.

- Do učiva je zařazeno: - **činnosti ovlivňující zdraví** (význam pohybu pro zdraví příprava organismu, zdravotně zaměřené činnosti, rozvoj rychlostních, vytrvalostních a koordinačních schopností, hygiena při tělesné výchově, bezpečnost při pohybových činnostech).
- **činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností** (pohybové hry, základy gymnastiky, rytmická a kondiční cvičení, průpravná cvičení, základy atletiky, základy sportovních her, turistika a pobyt v přírodě, plavání, pobyt v zimní přírodě a další pohybové činnosti a netradiční sporty).
- **činnosti podporující pohybové učení** (organizace při výchově, komunikace v tělesné výchově, pravidla zjednodušených osvojovaných pohybových činností, zásady jednání a chování při sportu, měření a posuzování pohybových dovedností, informace o pohybových činnostech).

Cílem tohoto vzdělávacího oboru je, aby žáci:

- získali kladný postoj k motorickému učení a pohybovým aktivitám.
- zvládali podle pokynů přípravu na pohybovou činnost.
- reagovali na základní pokyny a povely k osvojení činnosti.
- měli osvojeny základní způsoby lokomoce a prostorové orientace podle individuálních předpokladů.
- dodržovali základní zásady bezpečnosti při pohybových činnostech a měli osvojeny základní hygienické návyky při pohybových aktivitách.
- znali významné tělesné zdatnosti pro zdraví a snažili se začleňovat pohyb do denního režimu.
- zdokonalovali základní pohybové dovednosti podle svých pohybových možností a schopností.
- dodržovali pravidla her a jednali v duchu fair play.

- naplňovali ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky: čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlaví, ochrana přírody při sportu.
- dokázali rozlišovat a uplatňovat práva a povinnosti vyplývající z role hráče, rozhodčího, diváka.
- zlepšovali svou tělesnou kondici, pohybový projev a správné držení těla.
- zvládali v souladu s individuálními předpoklady osvojované pohybové dovednosti a aplikovali je ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech.
- odmítali drogy a jiné škodlivé látky jako neslučitelné se zdravím a sportem.
- vhodně reagovali na informace o znečištění ovzduší a tomu přizpůsobovali pohybové aktivity.
- znali základní zásady poskytování první pomoci a zvládali zajištění odsunu raněného.
- uplatňovali bezpečné chování v přírodě a silničním provozu.

3.3.3

VZDĚLÁVACÍ OBLAST : ČLOVĚK A SPOLEČNOST-

Přípravuje žáky na občanský život. Navazuje na oblast *Člověk a jeho svět*.

Seznamuje žáky s historií našeho národa v kontextu s významnými událostmi světových dějin a učí je poznávat a vážit si hodnot kulturního dědictví. Objasňuje principy existence a fungování demokratické společnosti. Utváří a rozvíjí osobnost žáků po stránce estetické, formuje jejich vnitřní postoje k důležitým oblastem lidského života a pomáhá jim orientovat se v mezilidských vztazích.

Obsahuje jednotlivé vzdělávací obory: člověk ve společnosti, stát a právo, péče o občana a mezinárodní vztahy.

OBOR: *Člověk ve společnosti:*

Cílem tohoto vzdělávacího oboru je, aby žáci :

- získali základní informace o sociálních, právních a ekonomických

otázkách rodinného života a rozlišovat postavení a role rodinných příslušníků.

- respektovali mravní principy a pravidla společenského soužití.
- uměli formulovat své nejbližší plány.
- uplatňovali vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích a rozlišovali projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem.
- dovedli rozpoznat hodnoty přátelství a vztahů mezi lidmi a byli ohleduplní ke starým, nemocným a postiženým spoluobčanům.
- byli seznámeni s nebezpečím rasismu a xenofobie.
- kriticky přistupovali k projevům vandalismu.
- tolerovali kulturní zvláštnosti, názory a zájmy minoritních skupin ve společnosti.

OBOR: *Stát a právo:*

Cílem tohoto oboru vzdělávacího oboru je, aby žáci:

- získali základní znalosti o podstatě a fungování demokratické společnosti.
- chápali státoprávní uspořádání České republiky, zákonodárných orgánů a institucí státní správy.
- znali symboly našeho státu a znali způsoby jejich užívání.
- znali základní práva a povinnosti občanů.
- uvědomovali si rizika porušování právních ustanovení a důsledky protiprávního jednání.
- zvládali běžnou komunikaci s úřady.

OBOR: *Péče občana:*

Cílem tohoto vzdělávacího oboru je, aby žáci:

- chápali význam vzdělání v kontextu a profesním uplatněním.
- dokázali vyřídit své osobní záležitosti, v případě potřeby požádali vhodným způsobem o radu.
- rozeznali nebezpečí ohrožení sociálně patologickými jevy.
- uvědomovali si význam sociální péče o potřebné občany.

- využívali v krizových situacích služeb pomáhajících organizací.
- měli osvojeny nezbytné dovednosti potřebné k ochraně osob za mimořádných událostí.

OBOR: *Mezinárodní vztahy:*

Cílem tohoto vzdělávacího oboru je, aby žáci:

- znali některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má ČR vztah a věděli o výhodách spolupráce mezi státy.
- věděli o právech občanů ČR v rámci EU a způsobech jejich uplatňování.
- mohli uvést příklady mezinárodního terorismu.

3.3.4 (13 + 19)

Součástí **Rámcových výukových programů** jsou i **Průřezová témata**, která reprezentují aktuální problémy současného světa a jsou nedílnou částí základního vzdělávání. Vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

Zařazení průřezových témat je důležité pro utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků.

Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Škola musí do vzdělávání zařadit všechna průřezová témata, která ale nemusí být obsažena v každém ročníku.

Tematické okruhy průřezových témat:

- 1/ Osobnosti a sociální výchova** - osobnostní rozvoj (rozvoj schopnosti poznávání, sebepojetí a sebepoznávání, seberegulace a sebeorganizace, psychohygiena, kreativita), sociální rozvoj (poznávací schopnosti, mezilidské vztahy, komunikace, spolupráce a soutěživost), morální rozvoj (řešení problémů a rozhodovací dovednosti, hodnoty, postoje, praktická etika).
- 2/ Výchova demokratického občana** – občanská společnost a škola, občanská společnost a stát, formy participace občanů v politickém životě,

principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování.

3/ Výchova k myšlení v evropských globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá, objevujeme Evropu a svět, jsme Evropané.

4/ Multikulturní výchova – kulturní diference, lidské vztahy, etnický původ, multikulturalita, princip sociálního smíru a solidarity.

5/ Environmentální výchova – ekosystémy, základní podmínky života, lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka a prostředí.

6/ Mediální výchova – kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, stavba mediálních sdělení, vnímání mediálních sdělení, fungování a vliv médií ve společnosti, tvorba mediálních sdělení, práce v realizačním týmu.

Důležitou součástí pro efektivní fungování **Rámcových výukových programů** je **spolupráce školy s rodiči** žáků. Spolupráce je uskutečňována formou otevřené vzdělávací strategie vůči rodičům, vytvořením samosprávného orgánu rodičů, vytvořením prostoru pro setkání učitelů s rodiči, fungování poradenského servisu pro rodiče ve výchovných a vzdělávacích otázkách, umožněním účasti rodičů ve výuce a na výchovných vzdělávacích činnostech organizovaných školou.

3.4

Program podpory zdraví ve škole ⁽¹⁶⁾

Projekt *Škola podporující zdraví* (Health Promoting School) vznikl v kontextu dlouhodobé strategie Světové zdravotnické organizace (WHO).

Není v rozporu s inovativními vzdělávacími programy, které si školy vytvářejí. Naopak dávají možnost využití potenciálů těchto programů ku prospěchu dětí i učitelů.

Jde o zlepšení podmínek duševního i tělesného zdraví lidí a celkově znepokojivý zdravotní stav obyvatelstva planety již v populaci dětí a mladistvých.

Také zdravotnictví má svůj strategický nástroj k dosažení zlepšení zdravotního stavu zvláště u dětí a mladistvých. Zlepšení, jichž by se mělo dosáhnout při ochraně a posilování zdraví obyvatelstva ČR, jsou zpracována v národním programu *Zdraví pro všechny v 21.století (Zdraví 21* – schválený vládou v roce 2002).

Rámcové vzdělávací programy (školství) *i Zdraví 21* (zdravotnictví) jsou ve svých cílech i aktivitách synergické. Vzájemně se podporují, doplňují a respektují.

Zdravotní výchova ve školách zapojených do projektu podpory zdraví se liší od „tradiční zdravotní výchovy“. Cíle výchovy ke zdraví jsou širší. Nemělo by jít o to, aby zdraví stálo na konci výchovného snažení, ale o to, aby prolínalo celým procesem výchovy a vyučování.

Srovnávání tradiční výchovy s činností školy podporující zdraví

	Tradiční zdravotní výchova	Škola podporující zdraví
1.	uvažuje o zdravotní výchově pouze v rozměrech omezených na třídu	zaujímá širší pohled zahrnující všechny aspekty života školy a jejích vztahů ke komunitě, např. aspekt rozvoje školy jako pečující komunity
2.	zdůrazňuje osobní hygienu a tělesné zdraví a přehlíží širší aspekty zdraví	je založena na modelu zdraví, který zahrnuje interakci aspektů tělesných, duševních, sociálních a životního prostředí
3.	soustřeďuje se na zdravotní doporučení a osvojování faktů	zaměřuje se na aktivní spoluúčast žáků na širokém okruhu metod rozvíjejících žákovské dovednosti
4.	postrádá koherentní, koordinovaný přístup, který bere v úvahu jiné vlivy na žáka	bere do úvahy širší rozsah vlivů na zdraví žáků a pokouší se souvislosti s nimi brát do úvahy dosavadní přesvědčení, hodnoty a postoje žáků
5.	reaguje zpravidla na řadu identifikovaných problémů nebo krizí na individuální bázi	akceptuje, že mnohé podstatné dovednosti a postupy jsou společné všem zdravotním problémům, a že by mohly být předem plánovány jako součást osnov
6.	bere v omezené míře v úvahu psychosociální faktory a vztahy související se zdravotním chováním	pohlíží na vývoj pozitivního sebepojetí a rozvoj jedinců přejímajících rostoucí kontrolu nad svými životy jako na jeden z ústředních bodů podpory zdraví
7.	uznává význam školy a jejího prostředí pouze v omezené míře	uznává význam fyzického prostředí školy ve smyslu estetickém a také jeho přímé fyziologické dopady na žáky a na sbor
8.	neposuzuje zdraví a pohodu v pedagogickém sboru ve škole	pohlíží na podporu zdraví v pedagogickém sboru jako na relevantní problém, uznává příkladnou roli pedagogického sboru
9.	nezahrnuje aktivitu rodičů do tvorby programu výchovy ke zdraví	považuje podporu rodičů a spolupráci s nimi za ústřední bod činnosti školy podporující zdraví
10.	hodnotí roli školní zdravotní služby čistě v termínech zdravotnického zachytu a prevence nemocí	pohlíží na školní zdravotní službu z širší perspektivy, která zahrnuje zachyt a prevenci nemocí, ale také se aktivně pokouší integrovat tyto služby do kurikula výchovy ke zdraví a pomáhá žákům v tom, aby se stali uvědomělými uživateli zdravotních služeb

Tabulka č.5

Zdroj: Program podpory zdraví ve škole 2. ⁽²⁾

Cílem škol zapojených do projektu podpory zdraví je potřeba vychovat lidi odpovědné za zdraví svoje i druhých, vybavené životními specifickými dovednostmi pro zdraví. Lidi, kteří si budou umět celoživotně udržet zdraví a dosáhnou maximální možné úrovně života.

4.

ŠKOLA A VZTAHY S RODIČI ⁽⁹⁾

Rodiče žáků, které škola vzdělává, se považují za hlavního a nejpočetnějšího partnera pro vztahy školy s prostředím. Školy se snaží samy vyvíjet aktivity směřující ke kontaktům či kooperacím s rodiči.

Vycházejí ze vztahu spolupráce a přátelství mezi školou a rodinou, kdy rodina ctí svou školu a pomáhá jí uskutečňovat žádoucí změny a škola zase splácí rodinám jejich pomoc snahou o nejlepší vzdělávání a výchovu žáků.

Očekávání školy vztahující se rodičům:

- učitelé od rodičů očekávají ochotu řešit společné problémy
- vytváření pozitivního rodinného prostředí
- péči o práci svých dětí a jejich kontrolu
- zajištění toho, aby děti nosily do školy pomůcky
- zájem o děti a jejich volný čas
- zájem setkávat se s učitelem
- plnění požadavků učitele

Očekávání rodičů vztahující se ke škole a k učitelům:

- rada, pokud s dítětem není něco v pořádku
- aby učitel měl moje dítě rád
- podávat zprávy o dítěti soukromě a taktně
- učitel by měl být spravedlivý ke všem

Podpora dobrého vztahu rodiny a školy je v západních zemích uskutečňována pomocí:

- **informačních materiálů** zasílaných rodičům.

Obsahují plán učiva, kontakty na osoby pedagogického sboru.

- **obsáhlejších příruček .**

Přibližují rodičům tradice školy, její vzdělávací cíle, přehledy uplatňování absolventů, pravidla omlouvání absencí, a možnosti participace rodičů na provozu školy.

- **dnů otevřených dveří.**

Konají se jednou až dvakrát ročně, Rodiče mají možnost vyzkoušet si některé programy, které absolvují jejich děti.

- **konferencí rodičů a učitelů.**

Konference je věnována námětům, otázkám a starostem rodičů.

- **zapojování rodičů do výuky a poradenství.**

Dobrovolné zapojování rodičů jako spolupracovníků školy.

- **zřizování poradenských center pro rodiče.**

Rodiče se v nich setkávají s pedagogy, s odborníky i jinými rodiči. Mají zde k dispozici materiály vztahující se k výuce a týkající se možností dalšího studia.

- **neformální společenská setkání.**

- **zvláštní programy pro rodiče** dětí s poruchami učení, pro rodiče dětí z etnicky odlišných rodin, pro rodiče dětí jinak znevýhodněných, někdy též pro další vzdělávání rodičů samých.

Při dobrém fungování vzájemných vztahů mezi rodiči a školou lze v mnoha případech předejít problémům či je úspěšně vyřešit. Zlepšuje se i motivace dětí pro učení i jejich studijní výsledky. Škola je dnes ve všech demokratických zemích koncipována jako **otevřená instituce**, která má zájem spolupracovat s rodiči.

U nás jsou vztahy mezi školou a rodinou dodnes poznamenány tradiční bariérou, což vyšlo z dotazníkového šetření a kvalitativních metod (interview, analýza dokumentů a pozorování (provedený výzkum Rabušicová, Pohl).

Odpovědnost školy a rodiny za výchovu:

Je veřejností posuzovaná jako velmi významná. Panuje silné přesvědčení o nutnosti společné odpovědnosti jak rodiny, tak i školy (z šetření OECD v ČR 62% dotazovaných v průměru zemí je to 63%).

5.

RODINA ⁽⁷⁺¹⁰⁾

Definice: jednoznačná definice pojmu rodina je velice problematická. Liší se podle různých vědních disciplín jako je sociologie, psychologie, právo nebo demografie.

Podle psychologického slovníku je rodina označena jako „společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí“. Rozlišuje rodinu *nukleární*, která zahrnuje pouze otce, matku a děti. A rodinu *širší*, kterou tvoří další příbuzenstvo (prarodiče, strýcové, tety, bratřenci, sestřenice...)

Josef Výrost uvádí v knize *Aplikovaná sociální psychologie* ⁽³⁾ definici (autorů J.Langmaiera a M.Kňourové): Rodina je institucionalizovaná biosociální skupina, vytvořená nejméně ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi nimiž neexistuje pokrevné pouto a z jejich dětí.

Dále definici (autor J. Odehnal): Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří postoj k personálnímu okolí, sobě samému i společnosti obecně.

5.1 ⁽¹⁹⁾

V naší současné společnosti platí **Zákon o rodině 1963/94 Sb.**, který obsahuje:

ČÁST PRVNÍ - MANŽELSTVÍ

Hlava první: Vznik manželství

§ 1-10

Hlava druhá: Neplatnost a neexistence manželství

§ 11-17a

Hlava třetí: Vztahy mezi manžely

§ 18-21

Hlava čtvrtá: Zánik manželství smrtí, prohlášením manžela za mrtvého

§ 22

Hlava pátá: Rozvod

§ 24-29

ČÁST DRUHÁ – VZTAHY MEZI RODIČI A DĚTMI

Hlava první: Rodičovská zodpovědnost

§ 31 Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností.

a/ při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

b/ při zastupování nezletilého dítěte.

c/ při správě jeho jmění.

§ 32 1/ rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče.

2/ rodiče mají být svým osobním životem a chováním příkladem svým dětem.

§ 33 Na výchově dítěte se podílí i manžel, který není rodičem dítěte za předpokladu, že s ním žije ve společné domácnosti.

§ 34 Rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům.

§ 35 Dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat

§ 36 Rodiče zastupují dítě při právních úkonech, ke kterým není plně způsobilé.

§ 37-40

Hlava druhá: Výchovná opatření

§ 42 Opatření, kterými se omezuje zodpovědnost, může určit jen soud.

Pěstounská péče

§ 45-50

Hlava třetí: Určení rodičovství

§ 50a-62

Hlava čtvrtá: **Osvojení**

§ 63-77

Hlava pátá: **Poručenství a opatrovnictví**

§ 78

ČÁST TŘETÍ -

Hlava první: **Vzájemná vyživovací povinnost rodičů a dětí**

§ 85-87

Hlava druhá: **Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými**

§ 88-90

Hlava třetí: **Vyživovací povinnost mezi manžely**

§ 91

Hlava čtvrtá: **Výživné rozvedeného manžela**

§ 92

Hlava pátá: **Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů
neprovdané matce**

§ 93-95

Hlava šestá: **Společná ustanovení**

§ 96-103

ČÁST ČTVRTÁ - ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 104

5.2

VÝVOJ RODINY ⁽¹⁰⁾

Rodina během času prochází historickým vývojem přinášející proměny kvantitativními i kvalitativními.

Rodina ve středověku - slovanská rodina byla patriarchální, hlavní slovo měl muž. V pohanské době mohli mít význační muži více žen (polygamie).

Proti polygamii bojovalo křesťanství (Břetislav II. 1039 - vydání nařízení zapovídající mnohoženství). Křesťanství podporovalo rodinu, ale celá rodina se měla orientovat na Krista. A jejím hlavním úkolem mělo být zplození dětí.

Docházelo k odkládání dětí a teprve na konci středověku vznikaly první nalezince.

Děti se připravovaly na svá povolání především v jiných rodinách. Rodiny byly vícegenerační (běžně tři generace). Vzdělávání dívek bylo minimální. Ke konci středověku byla prosazována tendence k oddělenému životu starší a mladší generace (neplatila pro rodiny bohatých).

Novověká rodina (18.st.)- vzrůstá kritika odkládání dětí do nalezinců, posílání malých dětí do učení do cizích rodin, případně internátů. Postupně se narušuje patriarchát, nicméně stále mají muži pevnou sociální roli. Začínají se prosazovat myšlenky emancipace žen. Už v době renesance byla ženám dostupná některá povolání. Od roku 1870 byly zakládány vyšší školy pro ženy v Anglii. Zákonem však byly uznány až na počátku 20.století. Po skončení 1.světové války přiznává parlament ženám volební právo, podmíněné věkem nad 30 let, vzděláním, rodinným stavem- vdaná, starající se o domácnost.

S **industrializací** došlo k soustředění obyvatel do měst. Muži přestali být jedinými živiteli rodiny, jejich prestiž klesla. Ženy začaly docházet do práce. Pracovaly také doma, ale domácí práce byly přítěží a na trhu neohodnoceny. Zavedení povinné školní docházky odvádělo děti na větší část dne z rodiny. Vznikaly konflikty a měnilo se rodinné klima. Klesla i stabilita rodiny.

Patriarchální rodina

Typická rodinná formace 18. a 19. století byla vícegenerační, rozšířená. Byla rodinou monogamní s výraznou dominancí otce. Její ekonomická aktivita byla velmi výrazná, především ve výrobní oblasti, do níž byli zapojeni všichni její členové. Rodina vyráběla vše co potřebovala k životu. Vše co nespotebovala, směňovala. Při tom uspokojovala alespoň v bazální formě potřeby všech svých členů.

Reprodukce patriarchální rodiny byla živelná. Antikoncepční praktiky nebyly ještě známé. Porodnost byla vysoká. Ovšem vysoká byla i celková úmrtnost, zvláště pak kojenecká. Přírozený přírůstek byl více než 1%, což znamenalo značný nárůst populace. Střední délka života byla velmi nízká, asi 35 let. Rozvoj zdravotní péče a celkové zvyšování životní úrovně se postupně promítlo do zlepšování těchto nepříznivých ukazatelů.

5.3

ZÁKLADNÍ FUNKCE RODINY (12 a 10)

Funkce rodiny se vyvíjí v souvislosti se společenskými změnami a proměnou kulturních faktorů, které ovlivňují postavení rodiny ve společnosti i vztahy uvnitř rodiny. Moderní rodina pozbyla některé ze svých dřívějších funkcí. Jiní funkce pouze ztratily popřípadě získaly na důležitosti.

1/ Funkce biologicko-reprodukční

má zabezpečovat udržení života početím a porodem nového člověka. Tato funkce se může uplatnit i mimo rodinu, v rodině však nabývá svůj plný význam. Nejde pouze o to, přivést na svět dítě, ale také mu zabezpečit potřebné podmínky života a další jeho vývoj.

Tato funkce má význam jak pro jedince, tak pro společnost jako celek. Ačkoli podstata této funkce se nemění, podle současného trendu je často dítě vnímáno jako překážka v profesním růstu a v rodinách s nižšími příjmy pak také

jako přepych. Stále více partnerů plánuje pouze jedno dítě a dokonce přibývá případů, kdy mladí lidé vůbec neuvažují, že by přivedli na svět dítě.

2/ Funkce výchovná

Rodina je také sociální skupinou, která učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování v běžné společnosti. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí na vstup do praktického života.

Spočívá v opravdovém zájmu o dítě a péči o ně, v jeho výchově, v jeho přijetí, jaké je. Porozumění mu v jeho vývoji, potřebách a požadavcích, jež je nutno náležitým způsobem a zaujetím pro ně uspokojovat, rozvíjet všechny jeho schopnosti a síly. Při tom vždy prosazovat jeho nejlepší zájem a prospěch, ochraňovat jej před nepříznivými situacemi a učit je, aby bylo samo schopno jim čelit a překonávat je.

3/ Funkce emocionální

je zásadní a nezastupitelná. Je vázána na plně rozvinutého člověka, zralého, odpovědného, pro něhož citový vztah není něčím chvilkovým, ale trvalou hodnotou jistoty a citovým zázemím pro všechny členy rodiny. Vytvořením pocitu bezpečí, lásky a jistoty. Emocionalita je stejně důležitá jak pro dospělého tak pro dítě. Zájem o dítě a sledování jeho prospěchu pramení především z emocionality, zajišťující harmonický život rodiny i pocit celkového uspokojení a životního naplnění pro všechny členy rodiny.

4/ Funkce ekonomicko-zabezpečovací

se nevztahuje jen na dítě v rodině, ale na všechny její členy. V současné době se stala ve své převaze spotřební jednotkou, zcela závislou na výrobní činnosti společnosti. Ovšem i dnešní rodina si udržuje určité prvky výroby, za něž lze pokládat vnitřní činnosti rodiny, vytvářející její hmotné zabezpečení

(úklid, příprava stravy...). Ekonomická funkce zaznamenala určitý posun ve směru návratu k podobě rodiny, která představuje samostatnou ekonomickou (výrobní, obchodní) jednotku, tedy rodinnou firmu.

5/ Funkce ochranná (zaopatřovací, pečovatelská)

spočívá v zajišťování životních potřeb (biologických, hygienických, zdravotních) nejen dětí, ale i ostatních členů rodiny. Před rokem 1989 přejímal tuto funkci zčásti stát (důchodové, nemocenské pojištění, domovy důchodců, léčebny dlouhodobě nemocných, ozdravovny, povinné preventivní prohlídky, očkování apod.), po roce 1990 je rodina znovu na této funkci více zainteresována a očekává se od ní větší spoluúčast na jejím plnění (př: pacienti jsou propouštěni z nemocnic do domácí péče dříve, pacient má vyšší spoluúčast na zdravotní péči, ozdravovny zanikají, zubní prohlídky již neorganizují školy apod.). Tato funkce zajišťuje včlenění do společnosti, zpřístupňuje její hodnoty a udává místo určení výchozího bodu jedince. Pro jedince tvoří rodina samostatný celek, který má řád a je pro něj automatickým vzorem rodiny.

Rodina je také institucí, která by měla pamatovat na **rekreaci, relaxaci, zábavu**. Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, ale pro děti mají největší význam. Plnění této funkce se projeví také mírou společně stráveného volného času.

6/ Funkce informační slouží dítěti jako základní zdroj, kdy se ve většině svých názorů opírá o náhled na daný případ tak, jak by se k tomu ve většině případů stavěla i jeho rodina.

5.3.1

Funkčnost rodiny (Prof. MUDr. J. Dunovský, DrSc.):

(11)

Funkční rodina:

Ve funkční rodině jsou zajištěny podmínky pro dobrý vývoj dítěte a pro to, aby prospívalo. V populaci je většina funkčních rodin (asi 85%).

Vhodné výchovné rodinné styly:

- podpora sebevědomí dítěte
- pomoc při řešení problémů dítěte
- podpora samostatnosti dítěte
- dostatek lásky
- nepodceňování a nezesměšňování dítěte
- podpora všestranného rozvoje
- dbát na potřeby dětí
- vytvoření a udržení pocitu bezpečí
- vytvoření správného vzoru dospělého
- zájem o dítě, jeho školní výsledky, jeho koníčky, kamarády
- možnost dítěte projevit se bez strachu a napětí

Problémová rodina:

Je taková rodina, ve které se vykytují závažnější poruchy některých nebo všech funkcí, které ale neznamenají vážnější ohrožení rodinného systému nebo vývoje dítěte. Rodina je schopna problémy zvládat vlastními silami, případně využívá krátkodobé nebo jen jednorázové pomoci zvenčí.

V populaci je jich asi 12-13%.

Dysfunkční rodina:

V dysfunkční rodině se projevují poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, které bezprostředně ohrožují nebo poškozují vývoj a prospěch dítěte nebo ničí rodinu jako celek.

V populaci jsou takových rodin asi 2%.

Afunkční rodina:

Rodina zcela selhává v plnění svého poslání a úkolů a dítěti závažně škodí. Jediné možné řešení, které je pro dítě prospěšné, je odebrání z původní rodiny a umístění do rodiny náhradní nebo do jiné bezpečné péče.

V populaci je takových rodin asi 0,5 %.

5.4

TRADIČNÍ RODINA⁽⁷⁾

I. Možný popisuje tradiční rodinu jako širokou a patrilineární, což znamená že otec byl její hlavou a zároveň jedinou autoritou. Role byly striktně vymezeny. Rodina plnila univerzální funkci na sex a plození dětí. Výběr partnera podléhal zájmu rodičů.

Tradiční rodina byla institucí s internalizovanými normami a hodnotami, které byly silně sociálně vzorovány a kontrolovány. Poskytovala orientaci, která vážala své členy k sobě, ať se jim to líbilo nebo ne (Rabušic). Rodina společnosti 16.-18. století byla rozvětvená a vícegenerační. Tuto představu také podporoval i Le Playův koncept velké tradiční rodiny a jejího rozpadu v souvislosti s průmyslovou revolucí. Le Play se domníval, že následkem individualismu a industrializace je „rozvětvená rodina“ nahrazována rodinou „nestabilní“. Tato rodina je tvořena jen manželským párem a dětmi, které si postupně zakládají vlastní domácnosti.

Mýtus tradiční „velké rodiny“ byl vyvrácen až v 60. letech 20. století skupinou historických demografů, který na základě sčítání lidu z let 1574-1821 v Anglii dokázal, že průměrná velikost domácnosti činila 4,73 osob. Později prováděná analýza *Flandriem* opravila ještě omyl, že více dětí nebylo v nižších vrstvách, jak se původně myslelo, ale vždy ve vrstvách vyšších (I. Možný).

5.5

MODERNÍ RODINA ⁽⁷⁾

V současné době se mění role rodiny v souvislosti s majetkoprávními vztahy. Žena během dvacátého století získala značnou samostatnost osobní, finanční i společenskou, dokonce některé nepovažují za nutné udržovat vztah s mužem kvůli společné výchově dětí. V největší šíři můžeme toto pozorovat v USA asi od 80. let, kde se dokonce stalo určitou prestiží žít stylem „singels“. V České republice se tradiční rodina začíná rozpadat zhruba v 70. letech 20. století, kdy došlo k překonání společenskému odsudku rozvodu.

V současnosti mnoho odborníků i laiků pochybuje o schopnosti dalšího setrvání „tradiční“ rodiny. Důležitou však je péče o děti v tradičním smyslu. Dítě potřebuje znát vzorce chování, jaké se mimo úplnou rodinu nikdy později nemůže „doučit“.

Charakteristické znaky současné rodiny:

Moderní rodina se od dřívějšího pojetí rodiny značně liší.

- vysoká celospolečenská tolerance vůči rozvodům: rostoucí liberalizace postojů k rozvodům v současné době posiluje představy, že rozvod je vhodným řešením nespokojenosti s momentálním stavem manželství
- chybění proti rozvodových bariér.
- vzrůstá počet neúplných rodin.
- omezování bezprostředních kontaktů mezi partnery a mezi dětmi a rodiči následkem celkového životního stylu.
- chybí očekávání trvalosti vztahu, jednotlivec se nechce obětovat zájmu rodiny, nechává si prostor pro změnu na základě svého svobodného rozhodnutí.
- demografický vývoj ovlivňuje nízká porodnost avšak v posledních letech nastává opětovný zvýšený nárůst počtu narozených dětí.
- zvyšují se počty dětí narozených mimo manželství.
- mladí lidé chtějí nejprve dosáhnout postavení ve společnosti a pracovního uplatnění.

- zvyšují se počty týraných, zanedbávaných a zneužívaných dětí především v rodině samé. Sebevražednost dětí, jejich kriminalita a narůstající agresivita.

Podle I. Možného je charakteristické pro moderní rodinu, že hlavou rodiny již není pouze otec, nýbrž oba rodiče a autorita je mezi oba funkčně rozdělena. Role v rodině jsou nadále komplementární, ale segregované. V mnohých oblastech rodina ztratila své výsadní postavení a s tím také monopol na sex, monopol na plození dětí jí však zůstává. Kromě ekonomického kapitálu je pro rodinu moderní společnosti charakteristický také kapitál kulturní a sociální.

5.6

POSTMODERNÍ RODINA⁽⁷⁺¹⁵⁾

Radikální kritici rodiny prokazují, že rodina jakožto zdánlivě nejstabilnější instituce se od konce 1. světové války výrazně změnila a i nadále mění. V průběhu 60. let 20. století začínají do společenského dění v Evropě zasahovat mladí lidé narození v „poválečném baby-boomu“. Padl monopol na legitimní sex a na plození dětí. Výběr partnera jež byl dříve v rukou rodičů, se stal svobodnou volbou. Nově vznikající speciální instituce vyvlastnily rodině řadu jejích tradičních funkcí, z níž rodině zůstal jen konzum, zábava a citové bezpečí. Díky nárůstu námezdní práce žen a důležitosti, kterou pro ně má profesní kariéra, dostávají obsah a povaha komplementarity mužské a ženské role nový základ.

Postmoderní rodiny jsou zakládány kvůli uspokojení citových potřeb partnerů. Stabilita těchto rodin stojí a padá s citovou bilancí partnerského vztahu. Stále méně rodin si jej nechává potvrdit úředně, takže roste počet nesezdaných soužití. Přibývá počet dětí vyrůstajících v neúplných rodinách. Ve většině případů je jediným pečovatelem matka. Také se zvyšuje počet takzvaných sociálních sirotků, tedy dětí, které mají biologické rodiče, kteří nejsou schopni o dítě pečovat.

Rodina je institucí, jejíž podobu ovlivňují hodnoty dané společností. Jelikož v naší společnosti si vybírá partnera k soužití každý sám, nelze dnešní rodinu srovnávat s ideálem rodiny, kterému odpovídá česká venkovská rodina 18. století. Takový ideál je totiž zakotven v nevolnictví, povinném katolictví, podřízenosti svobodných dětí rodičům a v absenci sociálního státu.

Rozdělení rolí v rodině:

Každý člověk má jak ve společnosti tak i v rodině určitou roli. Od dítěte se očekává, že bude do určitého věku v mnoha ohledech závislé na svých rodičích a bude přijímat jejich péči. Od rodičů se očekává poskytnutí péče, emoční, sociální vyspělost a ekonomická nezávislost. Velmi důležitou roli hrají v rodině také prarodiče. V případě, že dospělý jedinec není schopen či ochoten plně přijmout svoji roli rodiče, může docházet k takzvanému konfliktu rolí, což vede k frustraci a negativnímu dopadu na fungování celé rodiny.

5.7

Význam rodiny pro dítě

Rodina má pro dítě nezastupitelný význam. Dítě se do ní rodí, dostává genetickou výbavu od rodičů, má rozhodující vliv na celkový rozvoj osobnosti, zvláště v nejranějším období jeho dětství. Významné je osvojení mateřského mléka, jakožto prostředku komunikace. Získávání základních kulturních návyků jako jsou chování, hygiena, stolování, oblékání.

V rodině dochází k přenosu a předávání tradic, zvyků a kulturních hodnot. Dobře fungující rodina klade důraz na tradiční hodnoty, věrnost, trvalý partnerský vztah, porozumění v zájmech, pracovním zaujetí, možnosti a schopnosti spolu otevřeně hovořit, vzájemné důvěře i sebedůvěře partnerů, možnosti plně se věnovat zaměstnání a včasnému řešení problémů. Aby byl dítěti zajištěn optimální vývoj po všech stránkách, musí být rodina schopna zajistit jeho základní potřeby.

Základní potřeby dítěte: ⁽¹⁶⁾

Vývojové potřeby

Sociální potřeby

Psychické potřeby

Biologické potřeby

Biologické potřeby zahrnují výživu, hygienu a dostatek tepla. Po uspokojení těchto potřeb přiházejí ***potřeby psychické***, které zajišťují potřebu jistoty, vědomí vlastní identity a otevřené budoucnosti. S těmito potřebami úzce souvisí ***potřeby sociální***. ***Sociální potřeby*** zahrnují potřebu lásky a bezpečí, potřebu akceptace dítěte takového, jaké je. Dále zabezpečení všech možností k rozvinutí jeho schopností. ***Potřeby vývojové*** nastupují po uspokojení předešlých potřeb a zahrnují motivaci a následné činnosti, kterými se jedinec sám rozvíjí. Charakter těchto potřeb se mění s postupným vývojem dítěte.

Děti vychovávané v harmonické rodině dostávají základ pro budoucí život v dospělosti. Seznamují se s prací v domácnosti, poznávají hodnotu peněz. Učí se mužskému nebo ženskému způsobu chování, přejímají životní hodnoty i styl svých rodičů. Získávají obraz manželského soužití i obraz svého budoucího partnera. Působí na ně i vzájemná láska rodičů. Děti z dysfunkčních rodin nemají možnost získání správného příkladu rodinného života. Jsou bez možnosti seznámit se s prací v domácnosti nebo s životními hodnotami. Chybí jim zkušenosti z harmonické rodiny. U dětí umístěných v sociálních zařízeních dochází ke ztrátě soukromí.

6.

Empirická část

Cíl šetření:

Cílem mé bakalářské práce je objasnění současného stavu fungování školy a zároveň také rodiny, jejich vzájemné spolupráce při formování osobnosti dítěte a jeho přípravě na život v dospělosti a zapojování se do společnosti. Mojí snahou bude získat podrobnější náhled na tuto problematiku, zjistit postoje a názory žáků základních škol na celkové fungování školy, jejich názory na učitele, spolužáky i rodiče.

V průzkumu bude zahrnuta skupina 150 žáků 5., 7. a 9. tříd a to ze dvou základních škol. Základní školy Náměstí interbrigády z Prahy 6 - Bubenče a základní školy Náměstí Svobody 2 z Prahy 6 - Bubenče, která je zapojena od roku 2007 do projektu Zdravá škola.

Data budou zpracována jednotlivě z každé základní školy a také odděleně dívky a chlapci. Dále budou v práci, kde to bude možné, porovnávána některá výsledná data s výsledky mezinárodní srovnávací studie HBSC (The Health Behaviour in School – aged Children) z roku 2004 . U vybraných otázek bude určena statistická významnost.

Pracovní hypotéza:

1/ Předpokládám, že více než jedna polovina všech dotazovaných žáků ráda chodí do školy, tráví společně čas se spolužáky, je ochotna pomoci spolužákům, je spokojena s učiteli, necítí přílišné nároky ani přemíru stresu související se školou. Je přesvědčena o spravedlivosti učitelů, spravedlnosti školního řádu a ve škole se cítí bezpečně.

2/ Předpokládám, že dvě třetiny žáků pocít'ují ze strany rodičů podporu a zájem o jejich prospěch ve škole. Nemají pocit přehnaných nároků a mohou se na rodiče spolehnout v době, kdy se jim nedaří. Jelikož je současná doba velmi hektická a konzumní, zároveň předpokládám, že otázka společného stolování ve všední den bude mít velmi málo kladných odpovědí.

3/ Předpokládám, že celkové výsledky kategorie dívek a chlapců se budou od sebe v mnoha otázkách odlišovat.

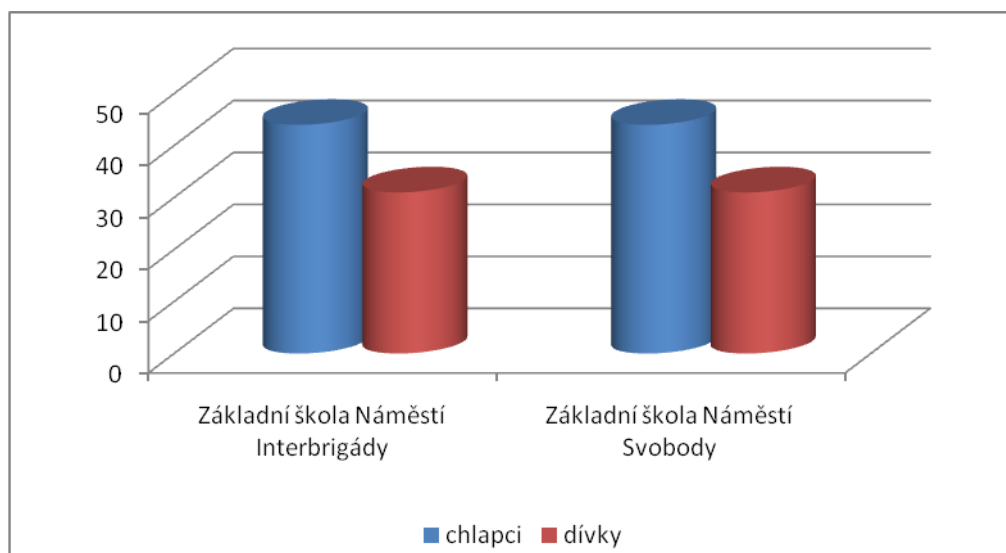
4/ Domnívám se, že při vzájemném porovnání obou základních škol budou výsledná data obdobná.

Metodika:

Základem praktické části mé práce je dotazník (příloha č.1). V dotazníku jsou otázky směřované na školu, spolupráci školy s rodinou a na rodinu jako takovou. Dotazník obsahuje 22 otázek.

Charakteristika souboru:

Osloveno bylo 150 žáků. 75 žáků ze základní školy Náměstí interbrigády a 75 žáků ze základní školy Náměstí Svobody 2 (vždy 25 žáků 5.třídy, 25 žáků 7.třídy a 25 žáků 9.třídy).

Graf č. 1

Ze základní školy Náměstí interbrigády bylo osloveno k vyplnění dotazníků celkem 75 žáků. Z toho bylo 31 dívek a 44 chlapců.

Ze základní školy Náměstí Svobody bylo osloveno stejný počet žáků.

Shodou náhod také 31 dívek a 44 chlapců.

Základní škola Náměstí interbrigády se nachází na území Prahy 6- Bubenči. Ke dni 1.9. 2009 bylo zapsáno 253 žáků. Ve škole probíhá výuka dle školního výukového programu „*Národní škola*“. Tento program je charakteristický poskytováním značné svobody škole i učitelům ve volbě prostředků, metod a nástrojů vzdělávání, v konstrukci učebního plánu a v sestavení tematického plánu učiva a cílů vzdělávání.

Hlavními principy tohoto školního výukového programu je:

- založení úspěšné vzdělávací dráhy dítěte, jeho vybavení strategií učení.
- výchova i vzdělání by mělo směřovat více než doposud k praktickému životu v moderní společnosti.
- základní vzdělání musí poskytnout absolventu především globální pohled na svět.
- cílem je zajistit stejné vzdělávací příležitosti pro všechny žáky, se zřetelem na jejich případné speciální vzdělávací potřeby.

Profilace školy v současné době směřuje do tří oblastí:

A/ Oblast tvořivosti, tj. výtvarné, dramatické, jazykové a literární výchovy.

B/ Oblast přírodovědná a ekologická, kdy se škola zapojuje do některých celostátních projektů s ekologickou tematikou.

C/ Oblast projektové výuky, tj. využití projektové metody k podpoře plnění vzdělávacích cílů.

Dle mínění vedení školy je vysoká kvalita vztahů mezi školou a rodiči žáků jednou z priorit školního vzdělávacího programu. Škola se snaží usilovat o udržení atmosféry důvěry a otevřenosti mezi učiteli a rodiči a opírá se při výchovně vzdělávací činnosti o principy partnerství mezi rodinou a školou. Ze strany školy je vyvíjena snaha o maximální informovanost rodičů o dění ve škole a o průběhu i výsledcích vzdělávání jejich dětí. Z pohledu školy je systém komunikace s rodiči poměrně efektivní. Díky častému kontaktu s rodiči, poskytování možností k vyjádření a ke sdělení názorů se daří zachytávat problémy v časných stádiích. Poté s názory rodičů dále pracovat, aby další spolupráce byla co nejlepší. Spolupráce s rodiči je založena na existenci rodičovské organizace

nazvané *Společnost přátel škol*, která je reprezentována volenými zástupci jednotlivých tříd, kteří jsou v úzkém kontaktu s vedením školy a třídními učiteli.

Dále bylo osloveno 75 žáků (25 žáků 5.třídy, 25 žáků 7.třídy, 25 žáků 9.třídy) ze školy Náměstí Svobody 2 v Praze 6- Bubenči. Ke dni 1.9. 2009 bylo zapsáno 478 žáků. Škola byla založena již v roce 1930. Škola v roce 2007 přijala školní vzdělávací program „ *Chceme mluvit s dětmi a ne k dětem*“. Dle tohoto školního výukového programu se začali vzdělávat ve školním roce 2007/2008 žáci 1.-6.tříd.

Školní výukový program by měl být založen na pevném spojení výchovného a naukového momentu vzdělávání. Je zaměřen k podpoře zdravého učení a tvořivosti žáků, k vytváření prostoru pro jejich seberealizaci a rozvoj přirozeného nadání. Prioritou tohoto školního výukového programu je jazykové vzdělávání, informační gramotnost, soustavné vzdělávání v oblasti celo společenskovedních a přírodovědných předmětech, estetická výchova a umělecká řemesla, rozvoj komunikace a kooperace, volnočasové aktivity.

Zbývající ročníky se nadále vzdělávají dle školního výukového programu „*Základní škola*“. Školní vzdělávací program „*Základní škola*“ usiluje o to, aby žáci v průběhu devítileté školní docházky získali kvalitní základy moderního všeobecného vzdělání. Program zdůrazňuje pevné osvojení podstatných poznatků v jejich těsném spojení s funkčními dovednostmi a se schopností aplikovat je při řešení úkolů učebních i v běžných životních situacích.

Na prvním stupni probíhá výuka dle programu „*Začít spolu*“, kdy žáci prostřednictvím projektového vyučování a prací v centrech aktivity získávají potřebné kompetence – pracovní, sociální, komunikační, učí se učit, řešit problémy a to vše pro svůj budoucí život. .

Od roku 2007 je škola zapojena do projektu „*Zdravá škola*“, který doplňuje školní výukový program „*Chceme mluvit s dětmi, ne k dětem*“. Škola usiluje o vytvoření pohody prostředí, budování otevřeného partnerského vztahu mezi žáky a učiteli i mezi rodiči, což by mělo umožňovat pracovat bez zbytečného strachu, vytvářet pozitivní vztah ke vzdělání a motivaci k dalšímu vzdělávání.

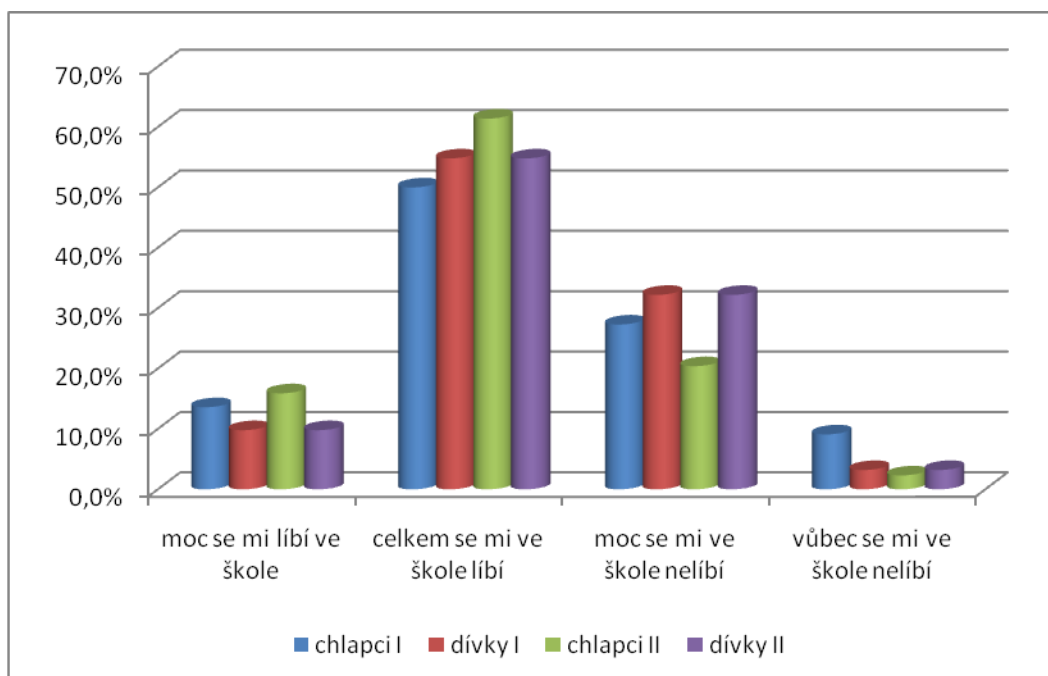
Vyhodnocení získaných dat

Data z vyplněných dotazníků z jednotlivých základních škol jsem zpracovala do tabulek dle počtů odpovědí na jednotlivé otázky a zároveň převedla na procenta a poté graficky znázornila. Dívky a chlapci ze základní školy Náměstí Svobody 2 jsou v grafickém znázornění označováni jako dívky I a chlapci I. Dívky a chlapci ze základní školy Náměstí interbrigády jsou označováni jako dívky II a chlapci II. Dále jsem u vybraných otázek provedla výpočet statistické významnosti.

Výsledky:

Grafické znázornění jednotlivých odpovědí

Otázka č.4 Jak se v současné době cítíš ve škole?

Graf č. 2

Moc se líbí ve škole spíše chlapcům (chlapci I 13,9 % a chlapci II 15,9 %).

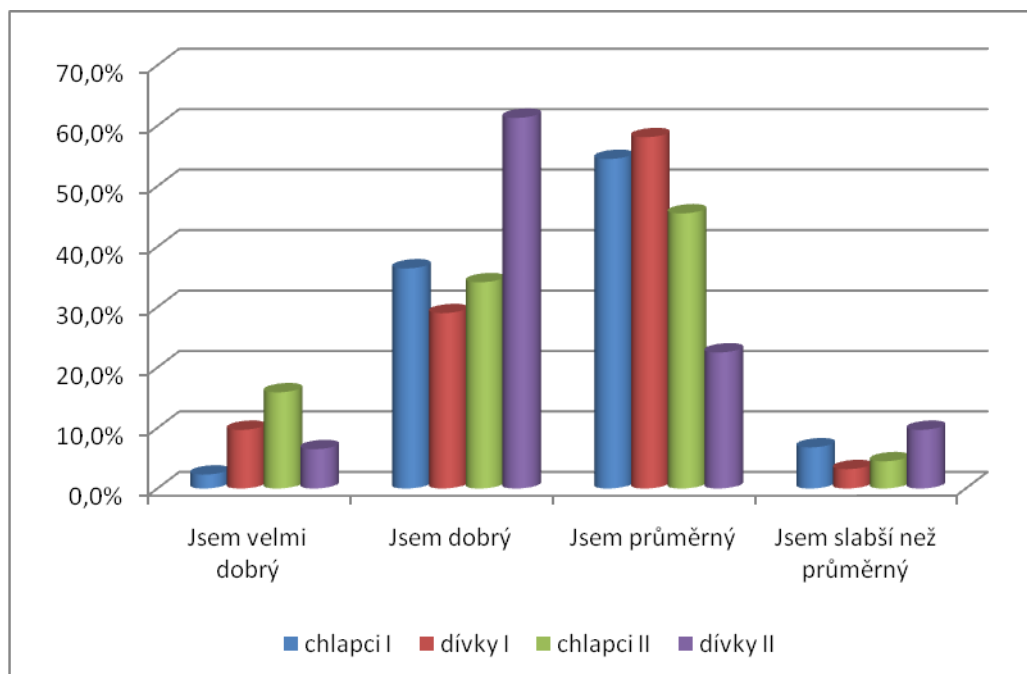
Toto procento je nižší a shodné u dívek z obou základních škol (9,8 %).

Téměř dvěma třetinám chlapců i dívek z obou škol se ve škole **celkem líbí**.

Skoro jedné třetině dívek se ve škole **moc nelíbí**. Toto procento je nižší u chlapců.

Vůbec se ve škole nelíbí 9,1 % chlapcům I ze Základní školy Náměstí Svobody, jinak ostatní odpovědi nepřesáhly 3,2 %.

Otázka č. 5 Co si podle tvého názoru myslí tvůj třídní učitel o tvé školním výkonu ve srovnání s tvými spolužáky?

Graf č. 3

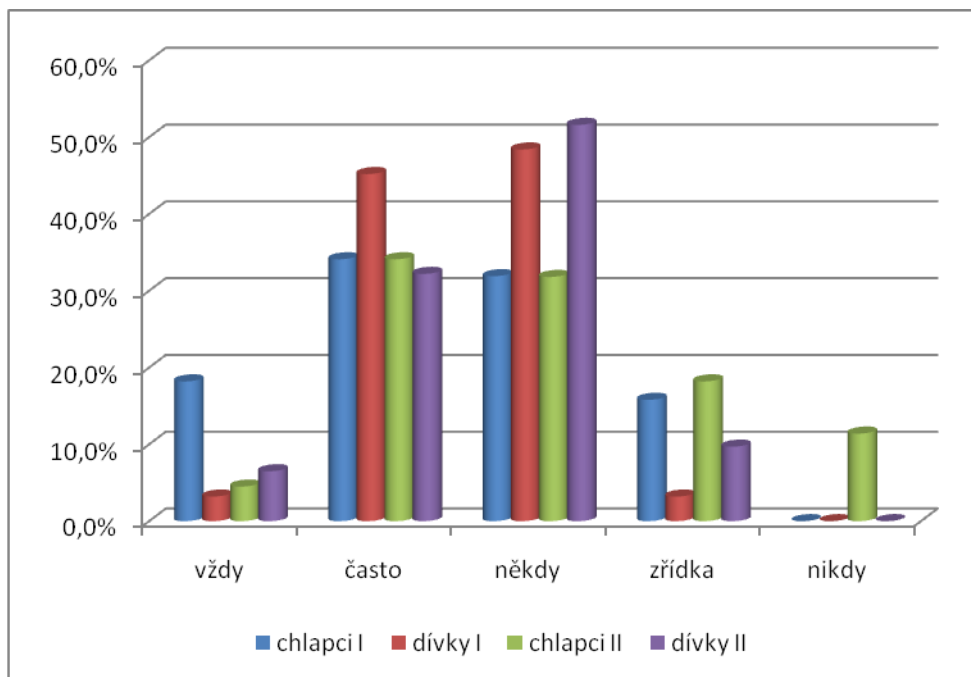
Dívky II jsou v 61,3 % přesvědčeny, že je třídní učitel vnímá jako **dobré**, ostatní žáci mají toto mínění pohybující se kolem 30 %.

Za velmi dobré se v očích třídního učitele považuje 15,9 % chlapců II a 9,7 % dívek.

Pocit **průměrnosti** vyjadřují žáci základní školy Náměstí Svobody (chlapci I 54,5 % a dívky II 58,1 %).

Jako slabší než průměrný se nejvýrazněji vnímají dívky II ze základní školy Náměstí interbrigády.

Otázka č.6 Žáci v naší třídě jsou rádi spolu.

Graf č. 4

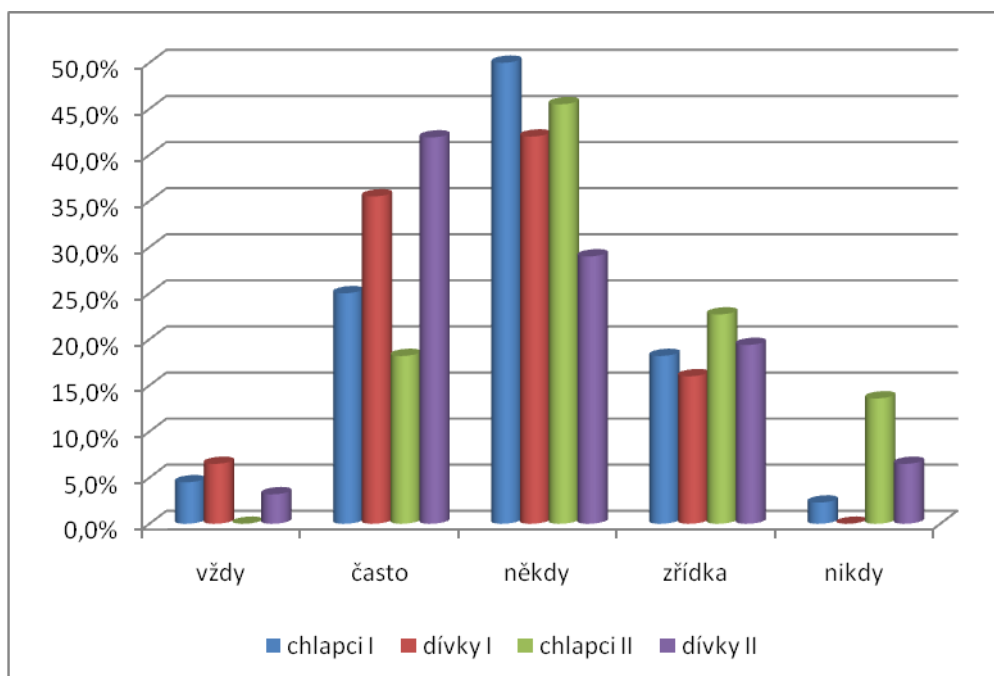
U dívek I (45,2 %) převládá názor, že jsou **často** rádi spolu. Ostatní chlapci I a chlapci II a dívky II se shodují přibližně v jedné třetině, že jsou často rádi spolu.

Výrazný názor na společné strávení času „**někdy**“ vyjadřuje v 51,6 % dívek II a 48,4 % dívek I. Chlapci I a chlapci II tento názor sdílejí přibližně ve 30 %.

Zřídka rádi společně ve třídě tráví čas zejména chlapci I (15,8 %) a chlapci II (18,2%).

Dojem, že žáci nejsou ve třídě rádi **nikdy**, vyjadřuje 11,4 % chlapců II. Dívky I , dívky II a také chlapci I tento názor nesdílejí.

Otázka č.7 Většina žáků v naší třídě jsou milí a ochotní pomoci.

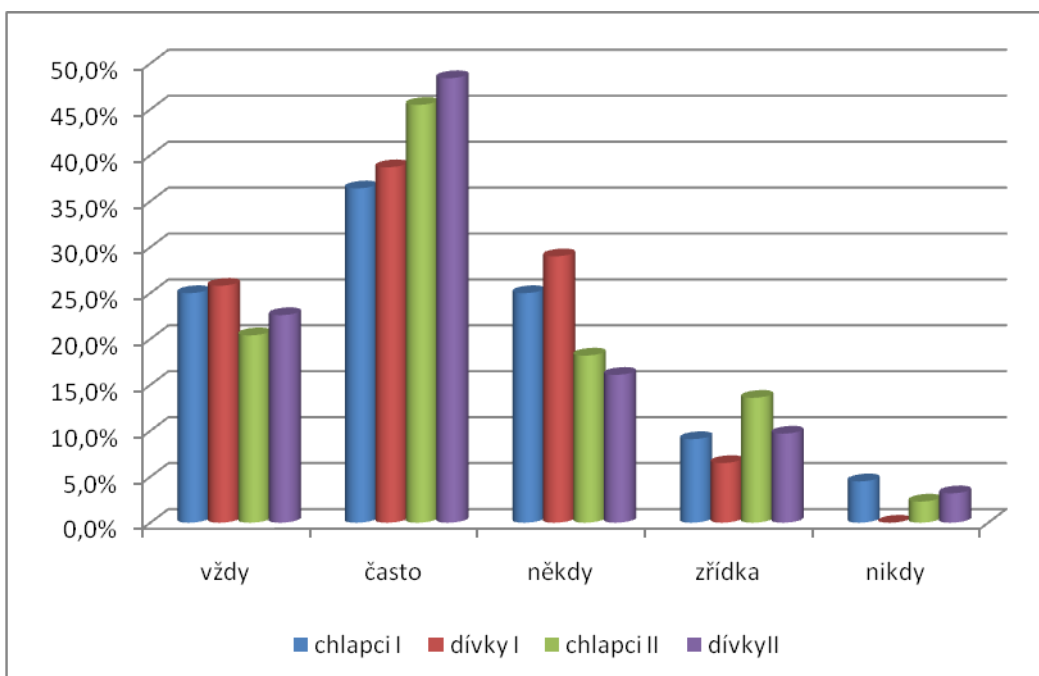
Graf č. 5

Na otázku četnosti vzájemné pomoci mezi spolužáky se chlapci I v 50 % a dívky I ve 42 % vyjádřili, že jsou spolužáci ochotní pomoci **někdy**. Tento názor má také 45 % chlapců II.

U dívek II ve 41,9 % převládá názor ochoty pomoci **často**.

Pro neochotu vzájemné pomoci se vyjadřuje 13,6 % chlapců II a 6,5 % dívek II. U žáků ze základní školy Náměstí Svobody je toto procento minimální. 2,3 % u chlapců I. Dívky I tento názor nemají.

Otázka č. 8 Ostatní žáci mě berou takového (takovou) jaký jsem (jaká jsem).

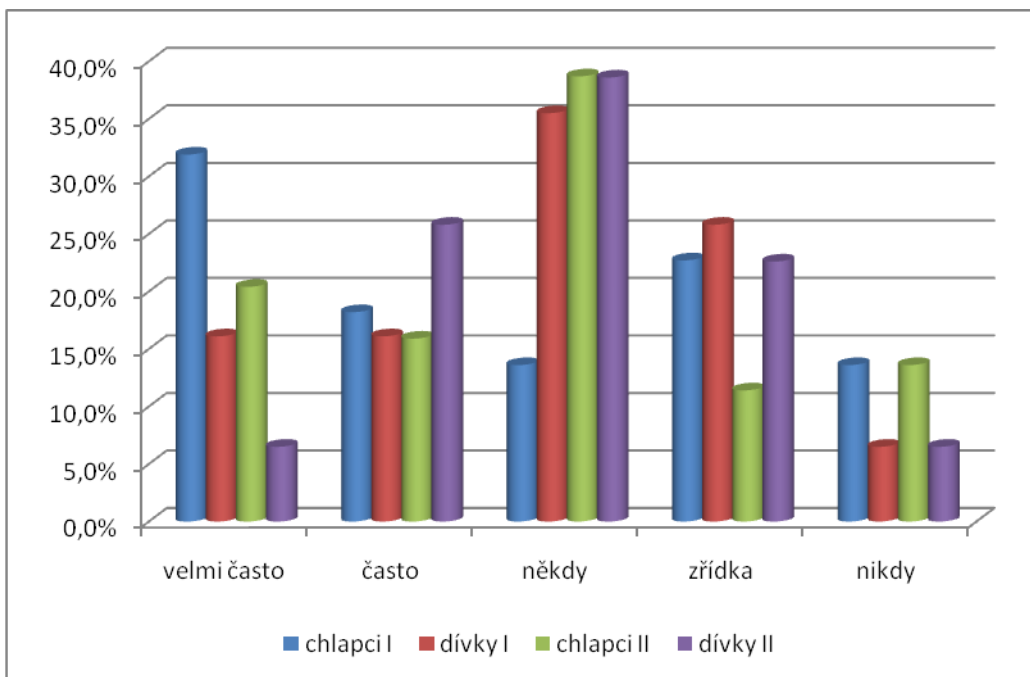
Graf č. 6

U 20 – 25 % dotázaných dívek i chlapců z obou základních škol vyjadřuje, toleranci své osoby za každé situace (**vždy**).

Téměř polovina chlapců II (45,5 %) a dívek II (48,4 %) jsou názoru, že jsou **často** svými vrstevníky tolerováni takový jací jsou. U chlapců I a dívek I je toto procento o něco nižší, ale názory dívek a chlapců se početně téměř shodují (chlapci I 36,4 % a dívky I 38,7 %).

S klesající četností tolerance osoby (**někdy, zřídka, nikdy**), klesají i počty chlapců a dívek z obou základních škol.

Otázka č.9 Míváš pocit, že chodit do školy je nuda?

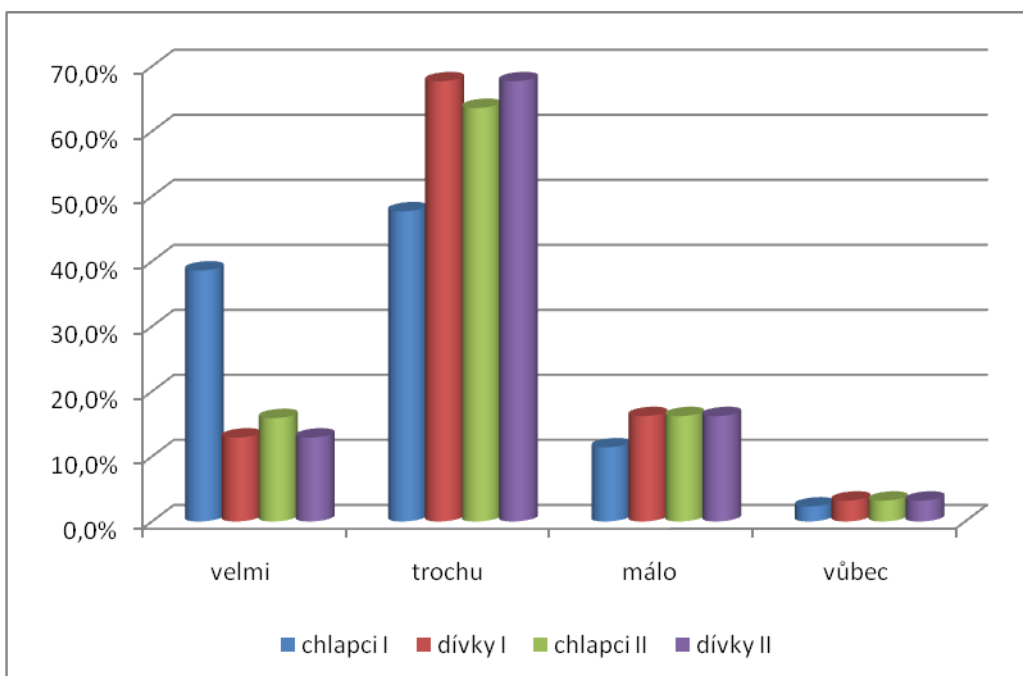
Graf č. 7

Na otázku, zda se žáci ve škole nudí se téměř shodně a ve vysokém počtu vyjadřují dívky I (35,5 %), chlapci II (38,7 %) a dívky II (38,6 %). **Někdy** se ve škole nudí.

Chlapci I se ve škole nudí **velmi často** (31,9 %).

Chlapci I a chlapci II odpovídají totožně ve 13,6 %, že se ve škole **nikdy** nenudí. Dívky I a dívky II mají tento pocit pouze v 6,5 %

Otázka č. 10 Jak namáhavé, stresující jsou školní povinnosti?

Graf č. 8

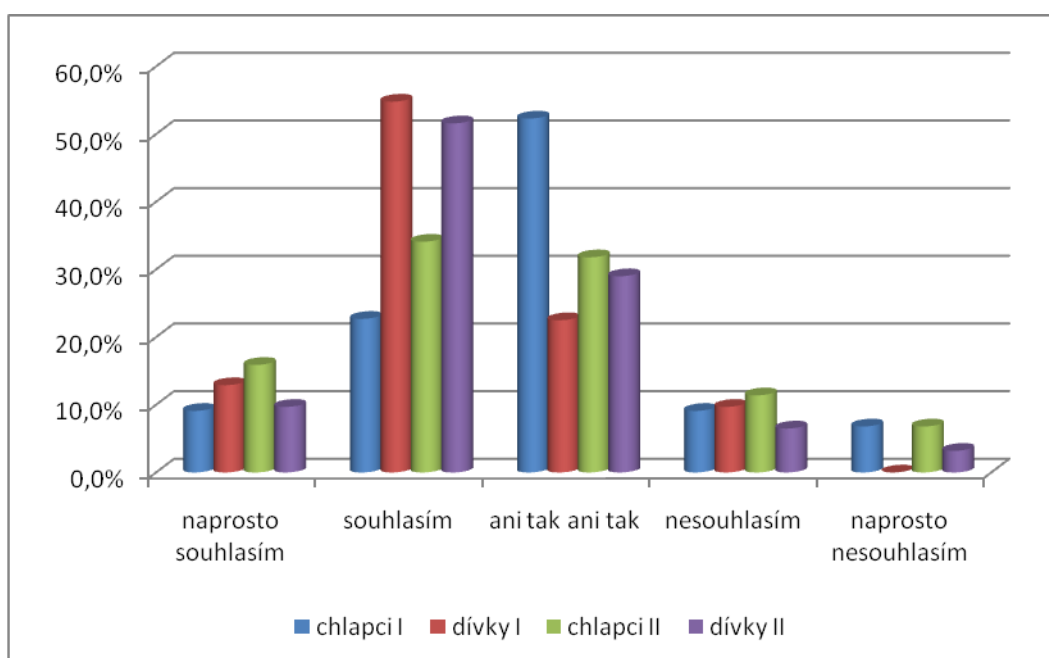
Náročnost a stresy spojené se školou **trochu** pociťuje 63,6 % chlapců II a se shodným počtem procent (67,7 %) dívky I a dívky II. Výrazný stres pociťují zejména chlapci I.

Dívky I a dívky II vnímají totožně v 16,2 % jako **málo** stresující.

Žáků, kteří **vůbec** nepociťují stres ze školy a povinností s ní spojenými je mezi chlapci i děvčaty z obou škol pouze 2,3 – 3,2 %.

Otázka č.11

11/1 Učitelé mě povzbuzují, abych se vyjadřoval....

Graf č.9

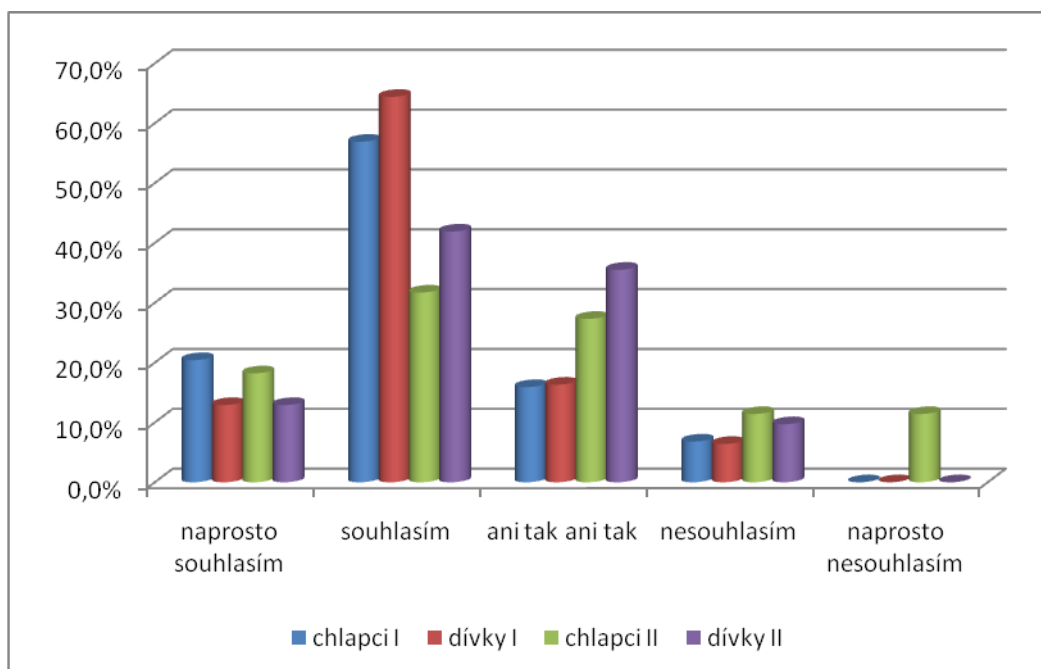
Souhlas s tím, že se učitelé snaží žáky povzbuzovat mají dívky I (54,8 %) a dívky II (51,6 %). Chlapci II tento názor sdílejí oproti dívkám ve 34,1 % a chlapci I pouze ve 22,7 %.

Naprostý souhlas s povzbuzováním ze strany pedagogů vyjadřují chlapci a dívky v rozpětí od 9,1 do 15,9 %.

Výrazné procento chlapců I (52,3 %) zvolilo variantu „**ani tak,ani tak**“. Tudíž z jejich pohledu nejsou snahy učitelů o povzbuzení při studiu nijak výrazné.

Nesouhlas se snahou učitelů žáky povzbudit vyjadřují pouze chlapci I a chlapci II a to shodně v 6,8 %. Dívky II tento názor nesdílí vůbec a dívky I ve 3,2 %.

11/2 Učitelé s námi jednájí spravedlivě.

Graf č. 10

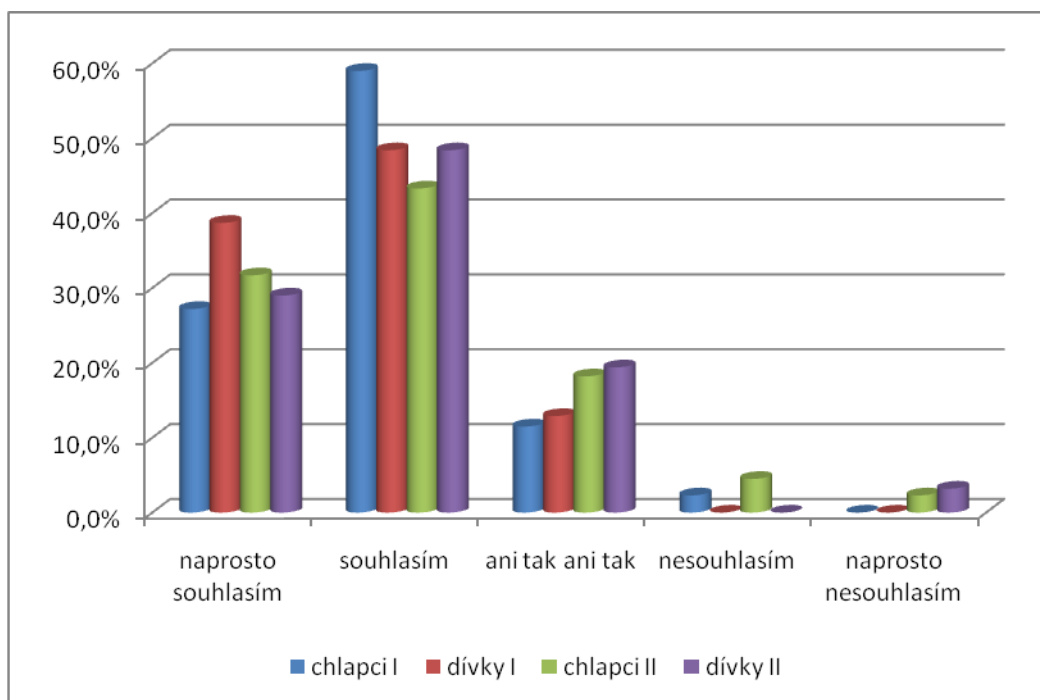
Se spravedlivým jednáním ze strany učitelů **souhlasí** 64,4 % dívek I a 56,9 % chlapců I ze základní školy Náměstí Svobody. U žáků ze základní školy Náměstí Interbrigády tento názor sdílí 41,9 % dívek II a 31,7 % chlapců II.

Naprostý souhlas vyjadřují obdobně chlapci I (12,9 %) a chlapci II (18,2 %). Dívky I a II se také shodují, ale pouze ve 12,9 %.

Naprostý nesouhlas pociťuje 11,4 % chlapců II ze základní školy Náměstí Interbrigády. Dívky II ani žáci základní školy Náměstí Svobody tento názor nesdílejí.

Výpočet statistické významnosti: Chi - kvadrát = 13.69
hodnota p = 0.00835509

11/3 Učitelé mi poskytnou pomoc pokud.....

Graf č.11

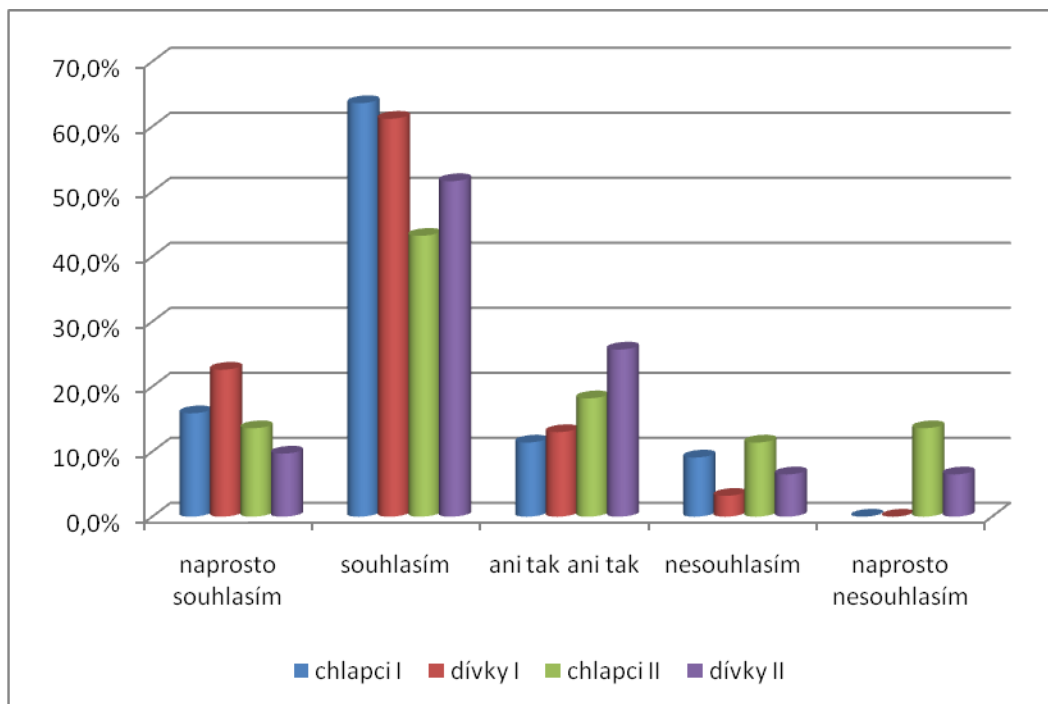
Naprostý souhlas s poskytováním pomoci ze strany učitelů vyjadřuje téměř třetina dotázaných chlapců i dívek. Dívky I až ve 38,7 %.

Souhlas s pomocí pedagogů vyjadřuje téměř polovina všech dotazovaných žáků. Chlapci I zastávají tento názor až v 59,0 %. Dívky I a dívky II sdílejí tento názor shodně ve 48,4 %.

V neutrálním pocitu snahy pomoci či nepomoci se téměř shodují chlapci I (11,5 %) a dívky I (16,3 %). Také chlapci II ze základní školy Náměstí Interbrigády se shodují v tomto názoru s dívkami II. Chlapci II vyjádřili tento názor v 18,2 % a dívky II v 19,4 %.

Naprostý nesouhlas s ochotou pomoci vyjádřili pouze chlapci II a dívky II a to jen v rozmezí 2,3 – 3,2 %. Chlapci I ani dívky I tento názor vůbec nemají.

11/4 Učitelé se o mě zajímají jako o člověka.

Graf č. 12

Souhlas se zájmem učitelů o žáky vyjadřují téměř shodně chlapci I (63,6 %) a dívky I (61,2 %). Názory chlapců II a dívek II se početně také téměř shodují. Chlapci II 43,2 % a dívky II 51,6 %.

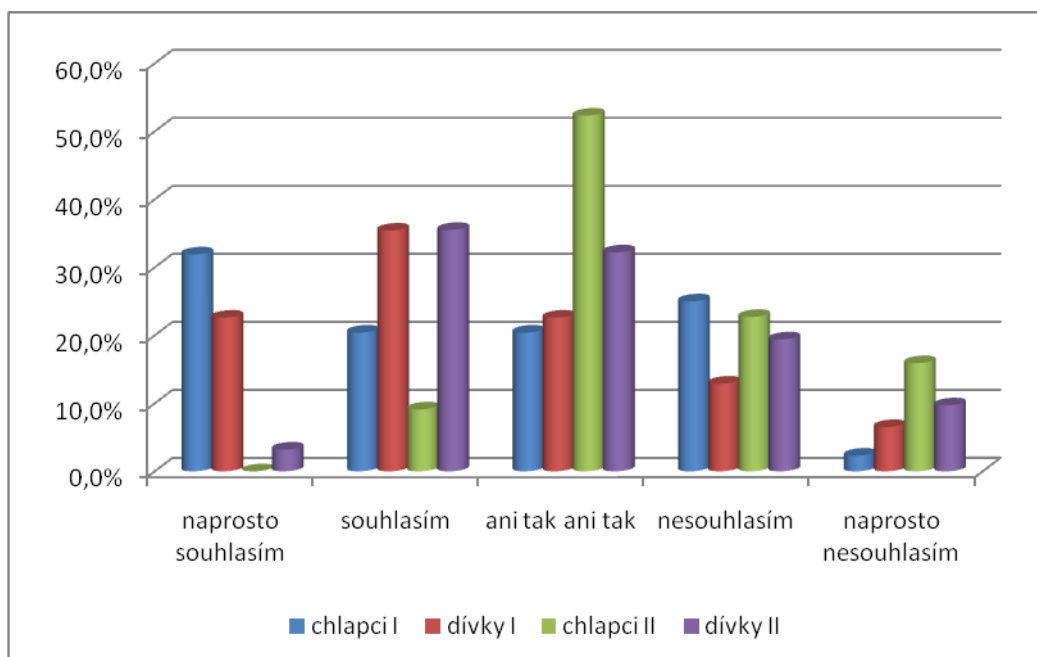
Naprostý souhlas sdílí přes jednu pětinu dívek I.

13,6 % chlapců II a 6,5 % dívek II si myslí, že se o ně jako o člověka učitelé nezajímají.

Chlapci I a dívky I tento pocit nevyjadřují **vůbec**.

Otázka č. 12

12/1 Žáci v naší škole se podílejí na vytváření školních pravidel.

Graf č. 13

Naprostý souhlas s podílem na vytváření školních pravidel vyjadřuje 31,9 % chlapců I a 22,6 % dívek I ze základní školy Náměstí Svobody. Žáci základní školy Náměstí Interbrigády tento pocit nesdílejí. Kladně se vyjádřily pouze 3,2 % dívek II.

Souhlas s podílením se na vytváření školních pravidel vyjádřily shodně dívky I (35,4 %) a dívky II (35,5 %).

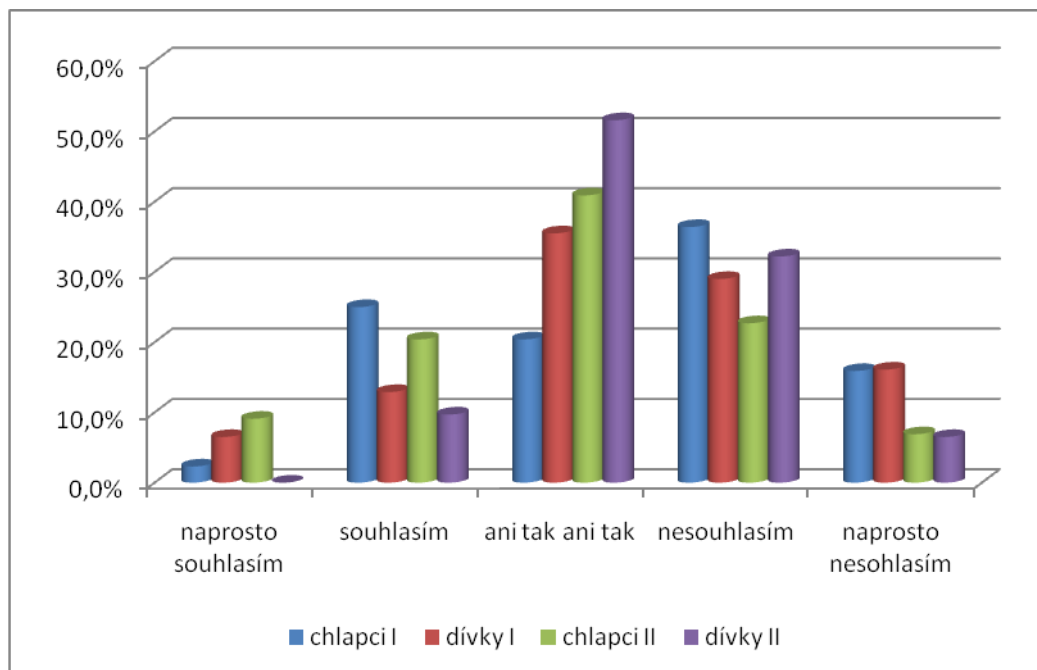
Výrazných 52,3 % chlapců II vyjadřuje názor „**ani tak, ani tak**“.

Naprostý nesouhlas sdílí spíše žáci základní školy Náměstí Interbrigády. Chlapci II v 15,9 % a dívky II v 9,7 %.

Výpočet statistické významnosti: Chi – kvadrát = 28.60

hodnota p = 0.00000944

12/ 2 Se žáky je na naší škole zacházeno přísně.

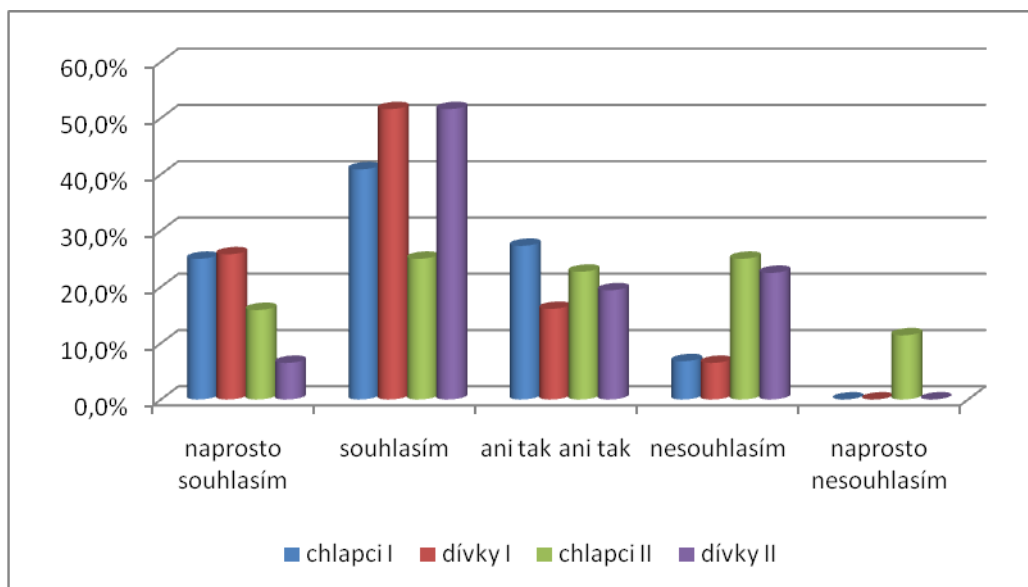
Graf č.14

Naprosto souhlasí s názorem přísného zacházení pouze 2,3 % chlapců I a 6,5 % dívek I. Chlapci II s tímto názorem naprosto souhlasí v 9,1 % a dívky II tento názor nezastávají vůbec.

51,6 % dívek II a také 40,0 % chlapců II zastává názor „**ani tak, ani tak**“.
22,7 – 36,4 % všech dotazovaných žáků nemá pocit přísného zacházení (**nesouhlasí** s přísným zacházením).

Naprosto nesouhlasí s tím, že by bylo s žáky zacházeno přísně 15,9 % chlapců I a 16,1 % dívek I. U žáků základní školy Náměstí Interbrigády je tento názor téměř shodný u chlapců II (6,9 %) i dívek II (6,5 %).

12/3 Školní řád na naší škole je spravedlivý.

Graf č.15

Naprostý souhlas ohledně spravedlnosti školního řádu vyjádřili téměř souhlasně žáci základní školy Náměstí Svobody a to chlapci I ve 25,0 % a dívky I ve 25,8 %.

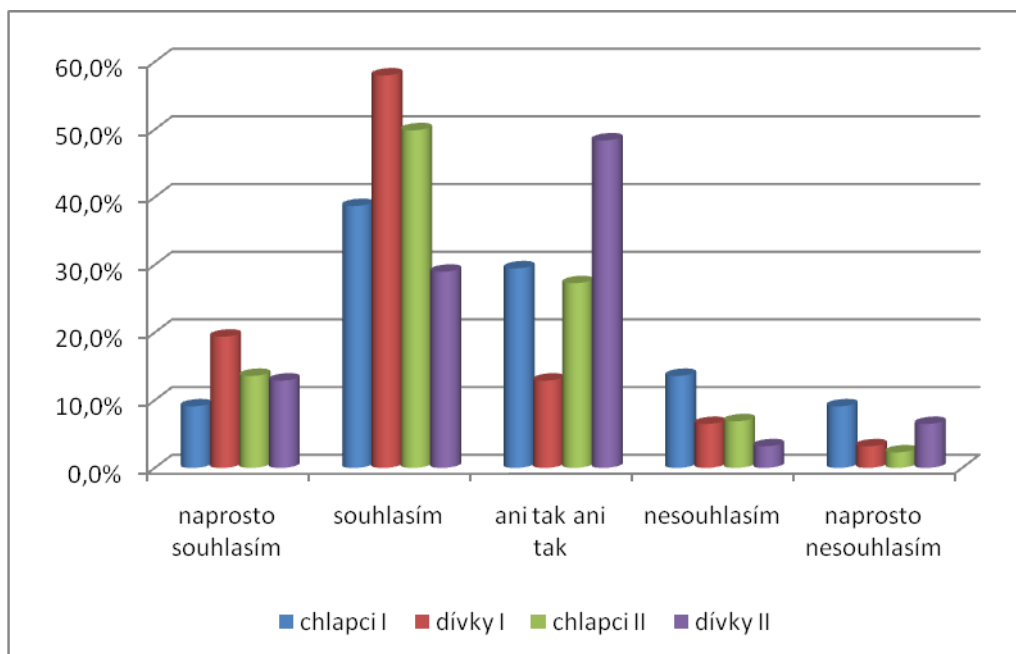
V 51,6 % se shodují dívky I a dívky II v tom, že **souhlasí** se spravedlností školního řádu.

Téměř shodný **nesouhlas** se spravedlností školního řádu vyjadřují žáci základní školy Náměstí Interbrigády (chlapci II ve 22,7 % a dívky II v 19,4 %). Žáci základní školy Náměstí Svobody mají stejný názor (chlapci I 6,8 % a dívky I 6,5 %).

Naprosto nesouhlasí se spravedlivostí školního řádu 11,4 % chlapců ze základní školy Náměstí Interbrigády. Ostatní žáci tento názor nesdílejí.

Výpočet statistické významnosti: Chi – kvadrát = 16.75 ; hodnota p = 0.00215876

12/4 Je docela pěkné být v naší škole.

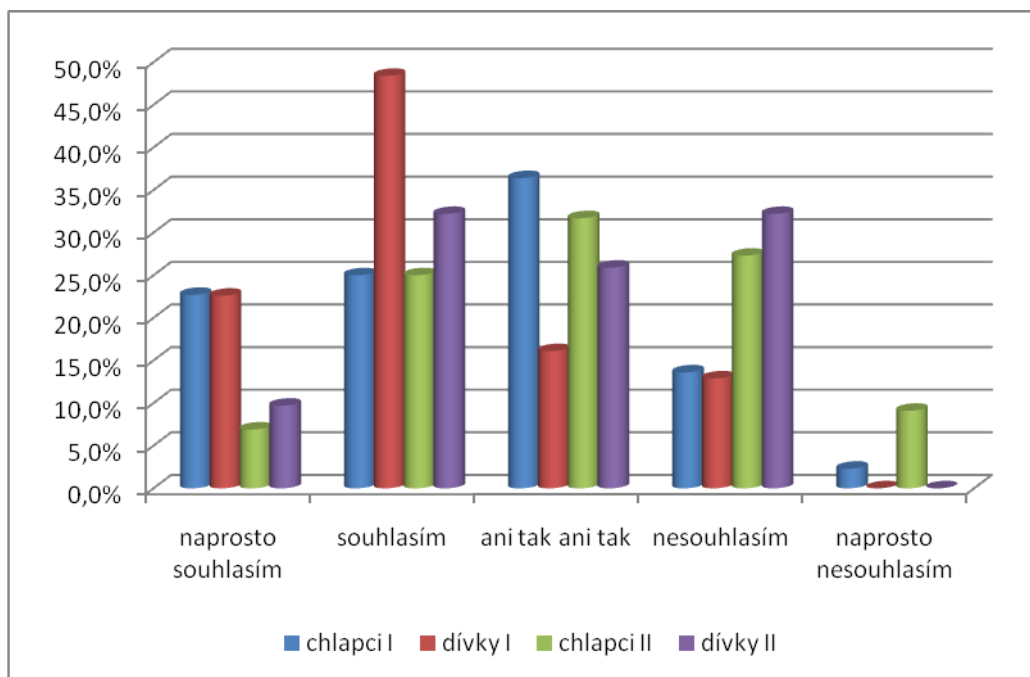
Graf č. 16

Až 58,0 % dívek I rádo chodí do školy. Chlapci I tento názor sdílejí ve 40,9 %. Chlapci II rádi dochází do školy ve 49,9 %. U dívek II je tento názor u 29,0 % .

48,4 % dívek II neumí vyjádřit názor, zda se jim ve škole líbí či nelíbí.

Ve škole se nelíbí 9,1 % chlapců I . Jinak procento vyjádřených žáků je minimální.

12/5 Naše škola je čistá.

Graf č. 17

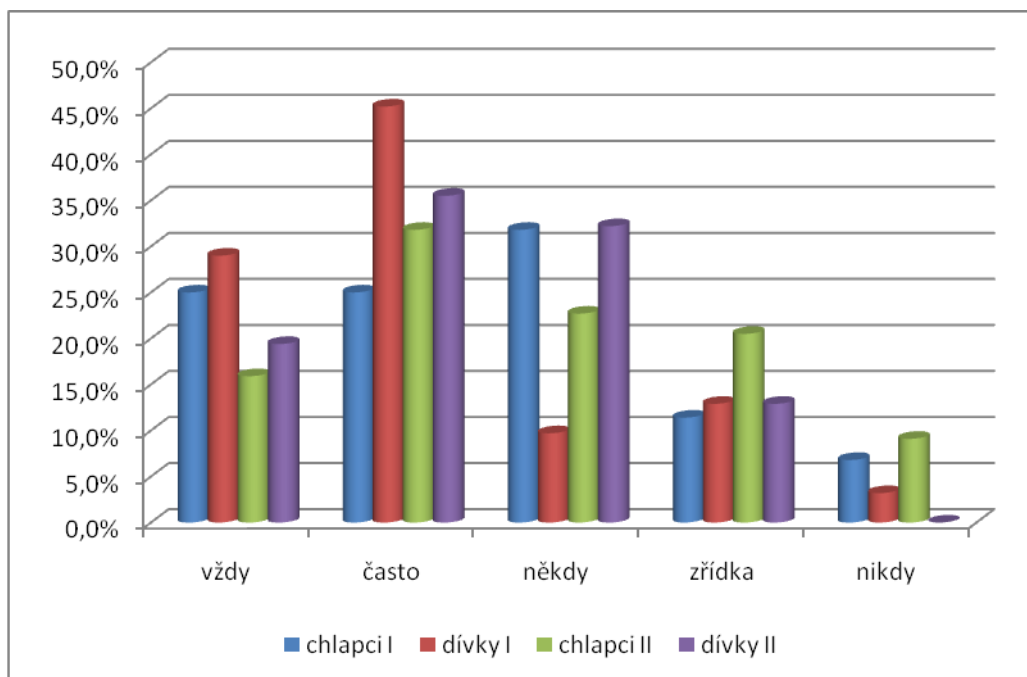
Dívky I i chlapci I ve 22,6 a 22,7 % **naprosto souhlasí**, že jejich škola je čistá. Žáci základní školy Náměstí interbrigády tento názor sdílí mnohem méně.

Téměř polovina (48,4 %) dotazovaných dívek I **souhlasí**, že jejich škola je čistá. Chlapci I a chlapci II tento názor zastávají ve 25,0 %.

V **nesouhlasu** s čistotou školy se názory dívek I (12,9 %) a chlapců I (13,6 %) početně téměř shodují. Také dívky II a chlapci II nesouhlasí s tím, že by jejich škola byla čistá ve 32,2 % (dívky II) a ve 27,3 % (chlapci II).

9,1 % chlapců II není s čistotou školy spokojeno vůbec.

Otázka č.13 Míváš pocit bezpečí, když jsi ve škole?

Graf č. 18

Vždy se škole se cítí bezpečně 29,0 % dívek I a 25,0 % chlapců I. U žáků ze Základní školy Náměstí interbrigády je tento počet nižší, chlapci II 15,9 % a dívky II 19,4 %.

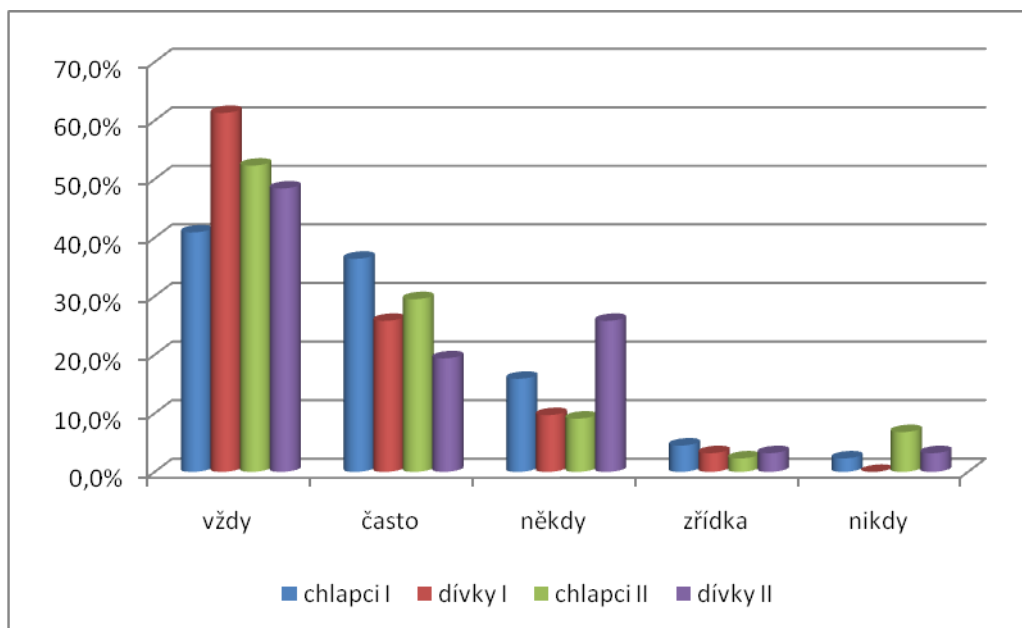
Často se ve škole bezpečně cítí až 45,2 % dívek I a 35,5 % dívek II. Chlapců I i chlapců II s tímto názorem je oproti dívkám méně.

Zřídka se ve škole cítí bezpečně podobný počet žáků ze základní školy Náměstí Svobody a dívek I ze základní školy Náměstí interbrigády (11,4 – 12,9 %). Chlapci ze základní školy Náměstí interbrigády se ve škole zřídka cítí bezpečně ve 20,5 %.

Nikdy se ve škole necítí bezpečně 9,1 % chlapců II, naopak dívky II tento pocit nemají vůbec. Chlapců I je také vyšší počet (6,8 %) než dívek I (3,2 %).

14.

14/1 Když mám problémy, rodiče mi ochotně pomohou.

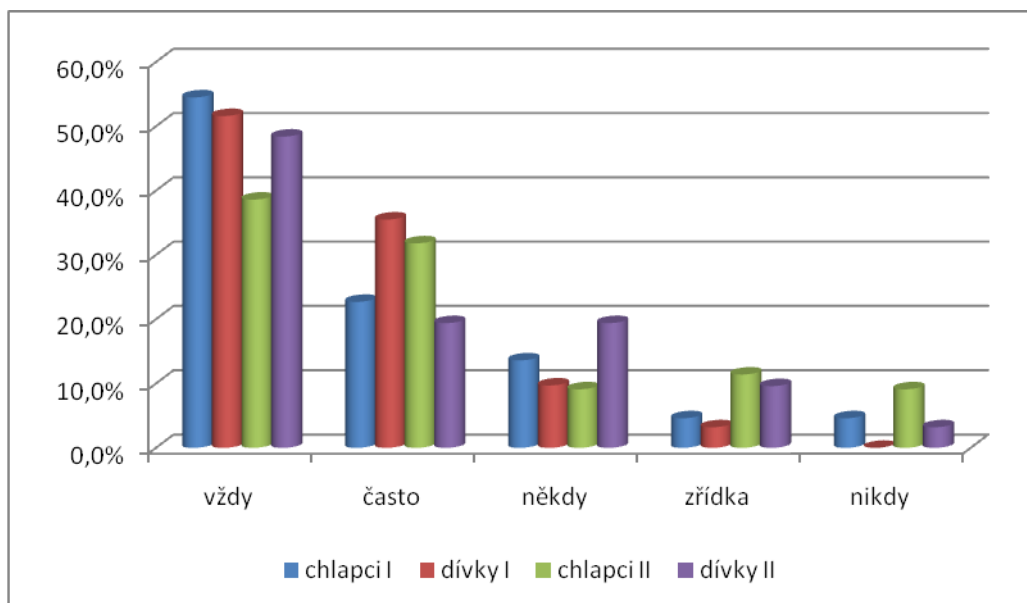
Graf č. 19

Žáci sdělují převažující názor, že v případě, že se dostanou do potíží, jejich rodiče jsou ochotni jim pomoci. Dívky I mají tento názor až v 61,3 %, chlapci I ve 40,9 %. U žáků základní školy Náměstí interbrigády je to v rozpětí 48,4 % (u dívek II) do 52,3 % (u chlapců II).

Často se na pomoc rodičů mohou spolehnout žáci z obou škol téměř v jedné pětině všech dotázaných žáků.

Počet odpovědí, které svědčí, že se žákům nedostane pomoci od rodičů je velmi nízký. Nejvíce tento názor vyjadřuje 6,8 % chlapců II.

14/2 Rodiče jsou ochotní přijít do školy a promluvit s učiteli.

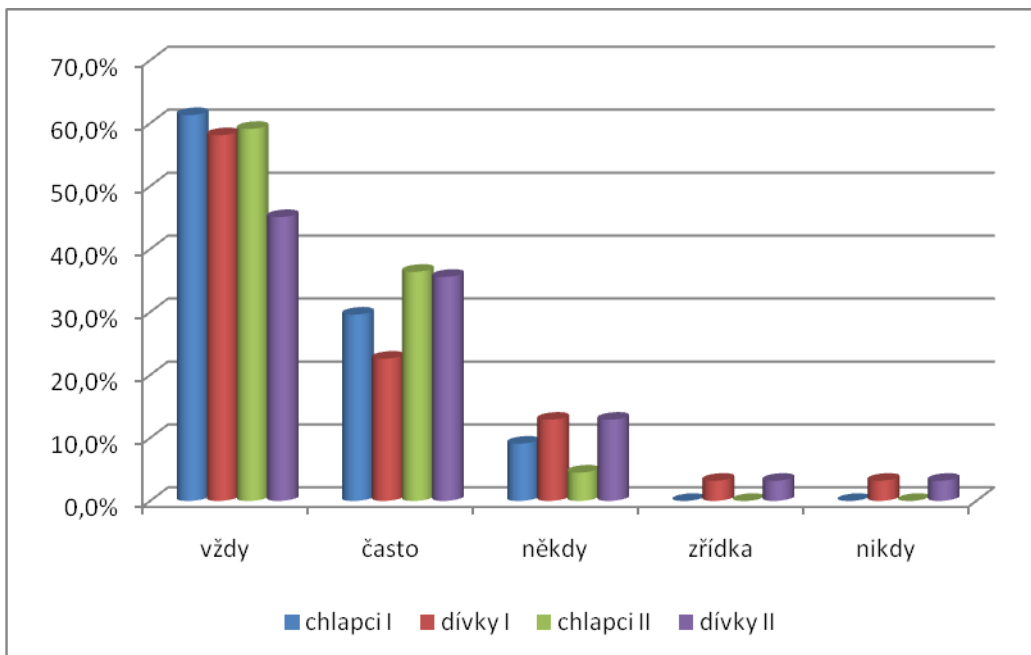

Graf č.20

Ochotu rodičů vždy komunikovat s učiteli vyjadřují žáci základní školy Náměstí Svobody ve více než 50,0 %. Dívky II tento názor sdílejí ve 48,4 % a chlapci II ve 38,6 %.

Také názor, že jsou rodiče **často** ochotni komunikovat s učiteli převažuje u žáků obou škol nad počtem odpovědí žáků, kteří se na rodiče v tomto směru nemohou spolehnout. Největší počet vyjadřují chlapci II a to v 9,1 %.

14/3 Rodiče mě povzbuzují, abych ve škole dobře pracoval/a.

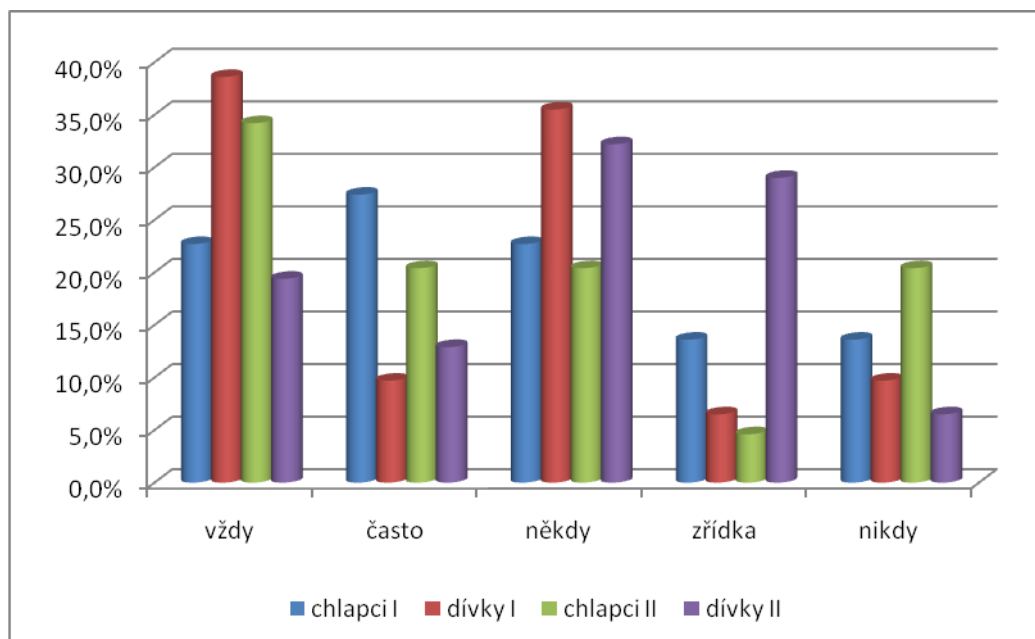
Graf č. 21

Převážně **vždy** se cítí být povzbuzováni žáci ze základní školy Náměstí Svobody (dívky I v 58,1 % a chlapci I v 61,3 %). U žáků ze základní školy Náměstí Interbrigády tento názor vyjadřují oslovení žáci téměř v polovině dotázaných.

Časté povzbuzování vnímá asi jedna třetina žáků ze základní školy Náměstí interbrigády a obdobný počet chlapců I. Dívky I vyjadřují tento názor ve 22,6 %.

Povzbuzování ze strany rodičů **nikdy** nepocítuje pouze 3,2 % dívek I a stejný počet dívek II.

14/4 Když mám ve škole úspěch, rodiče mě odměňují.

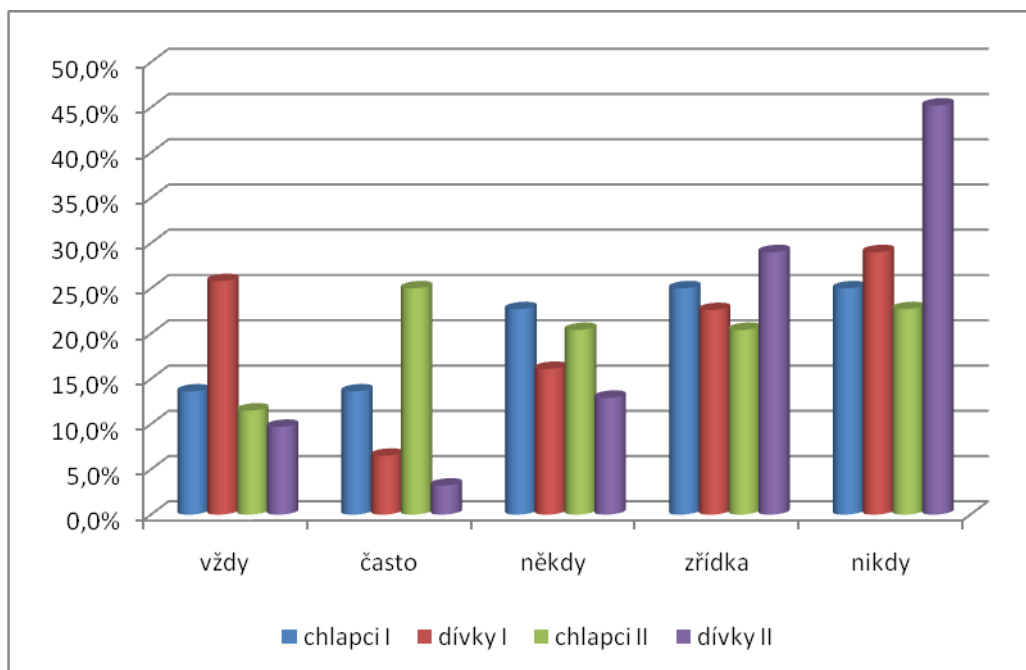
Graf č.22

Odměnu za úspěchy ve škole **vždy** dostává 38,6 % dívek I a 22,7 % chlapců I. Chlapci II jsou odměňováni ve 34,2 % a dívky II v 19,4 %.

Přibližně shodný počet chlapců I a chlapců II dostává **někdy** od rodičů za školní úspěchy odměnu. U dívek I i dívek II je tento počet vyšší přibližně o 13 % než u chlapců I a chlapců II.

Také názor, že nejsou **nikdy** odměněni sdílí více chlapců než dívek.

14/5 Když mám ve škole neúspěch, rodiče mě trestají.

Graf č. 23

Za neúspěch ve škole je **vždy** trestáno 25,0 % dívek I a 13,6 % chlapců I.

Dívky II jsou vždy trestány 9,7 % a chlapci II v 11,5 %.

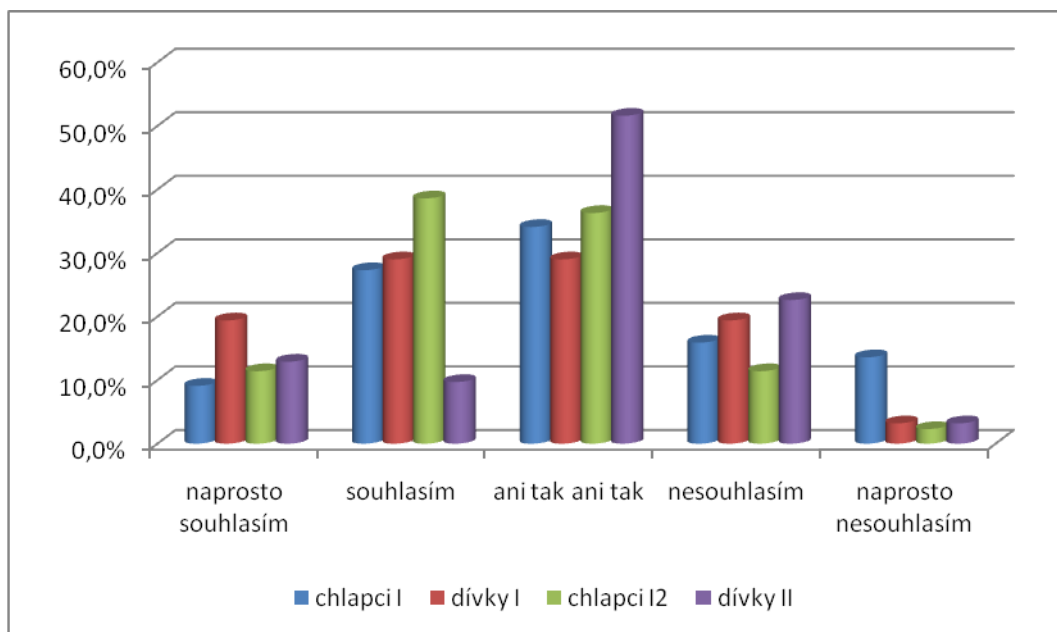
Časté potrestání nejvíce pociťují chlapci II (25,0 %).

Někdy je trestáno až 22,7 % chlapců I a 20,4 % chlapců II. Dívky I jsou trestány někdy v 16,1 % a dívky II ve 12,9 %.

Nikdy není trestáno 45,2 % dívek II. Chlapci II vyjadřují tento názor ve 22,7 %. Dívky I a chlapci I nejsou nikdy trestáni v rozmezí 25,0 – 29,0 %.

Otázka č. 15

15/1 Pokud jde o školu, moji rodiče ode mě čekají příliš.

Graf č.24

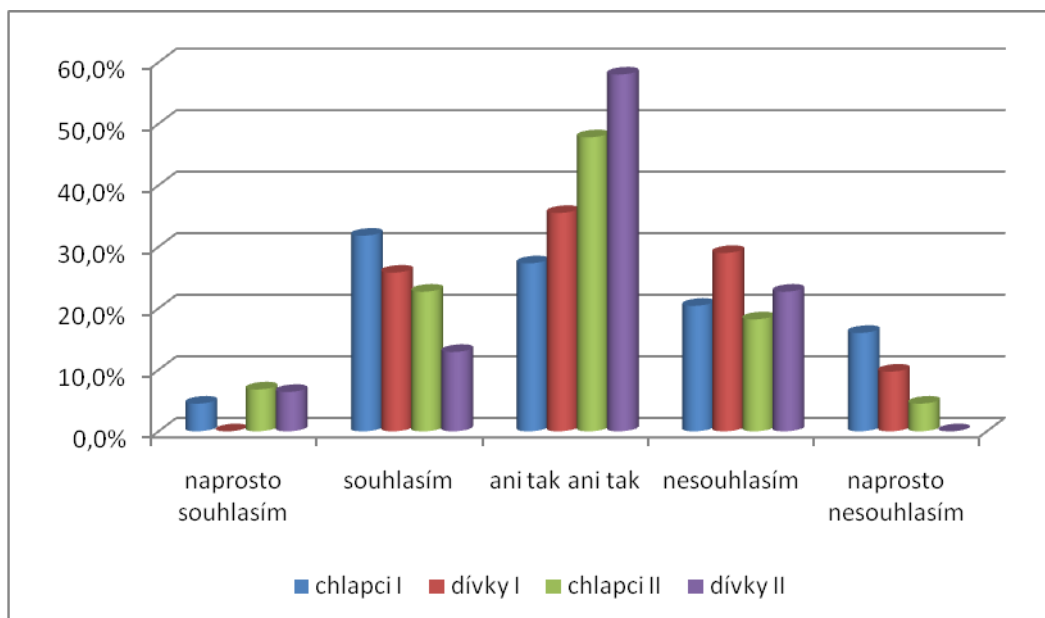
Přílišné očekávání pociťuje ze strany rodičů 9,1 % chlapců I, 11,4 % chlapců II, 12,9 % dívek II a u dívek I činí tento názor až 19,4 %.

Souhlas s přílišnými nároky ze strany rodičů sdílí téměř shodný počet dívek I (29,0 %) a chlapců I (27,3 %). Chlapci II ze školy Náměstí interbrigády se v tomto názoru značně početně liší.

Přibližně třetina dotázaných žáků se domnívá, že rodiče na ně nemají přehnané nároky. Dívky II mají tento názor až v 50,0 %.

13,6 % chlapců I nepociťuje nároky rodičů jako přílišné **vůbec**. Ostatní žáci tento názor sdílejí pouze ve 2,3 – 3,2 %.

15/2 Moji učitelé ode mě ve škole očekávají příliš

Graf č. 25

S tím, že učitelé mají na žáky vysoké nároky **naprosto souhlasí** žáci v rozmezí 4,5 – 6,8 %. Dívky I nároky ze strany učitelů za přílišné nepovažují vůbec.

Souhlas s přílišnými nároky ze strany učitelů vyjadřuje 31,8 % chlapců I. Dívky I a chlapci II mají tento pocit v rozmezí 22,7 – 25,8 %. Dívky II pouze ve 12,9 %.

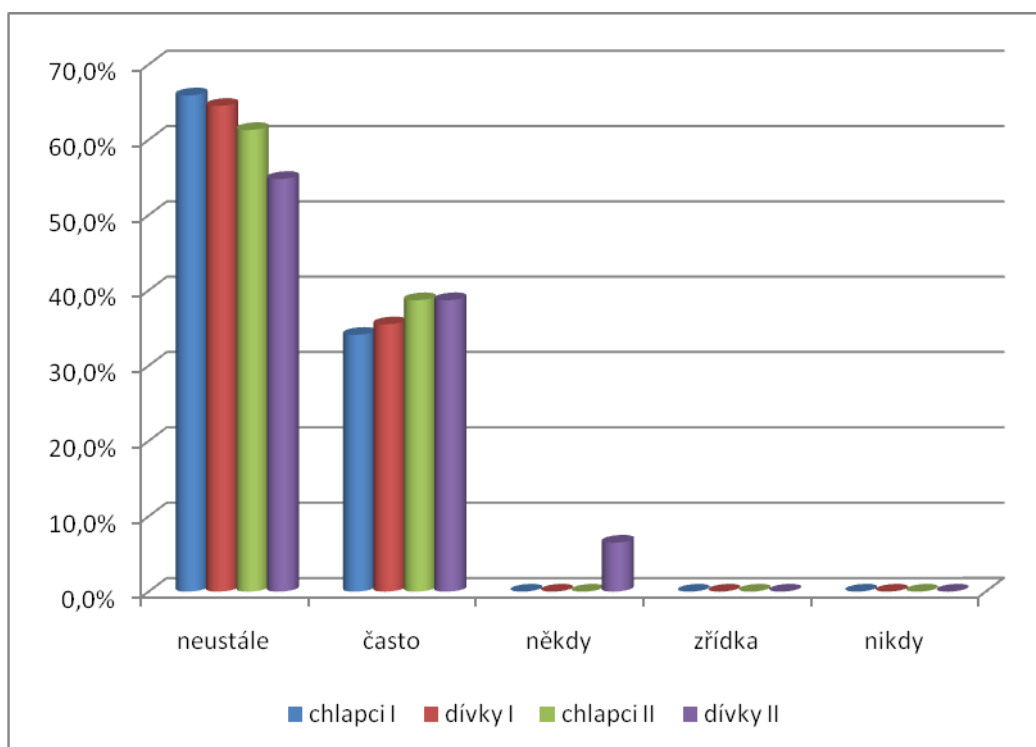
Nesouhlas, že by nároky učitelů na žáky byly přílišné zastávají dotazovaní žáci v rozmezí 18,2 – 29,0 %.

Naprostý nesouhlas s názorem, že by nároky učitelů byly příliš vysoké vyjadřuje až 16,0 % chlapců ze základní školy Náměstí Svobody.

Výpočet statistické významnosti: Chi – kvadrát = 12,80

hodnota p = 0,01230305

Otázka č. 16 Zajímají se rodiče o tvůj školní prospěch?

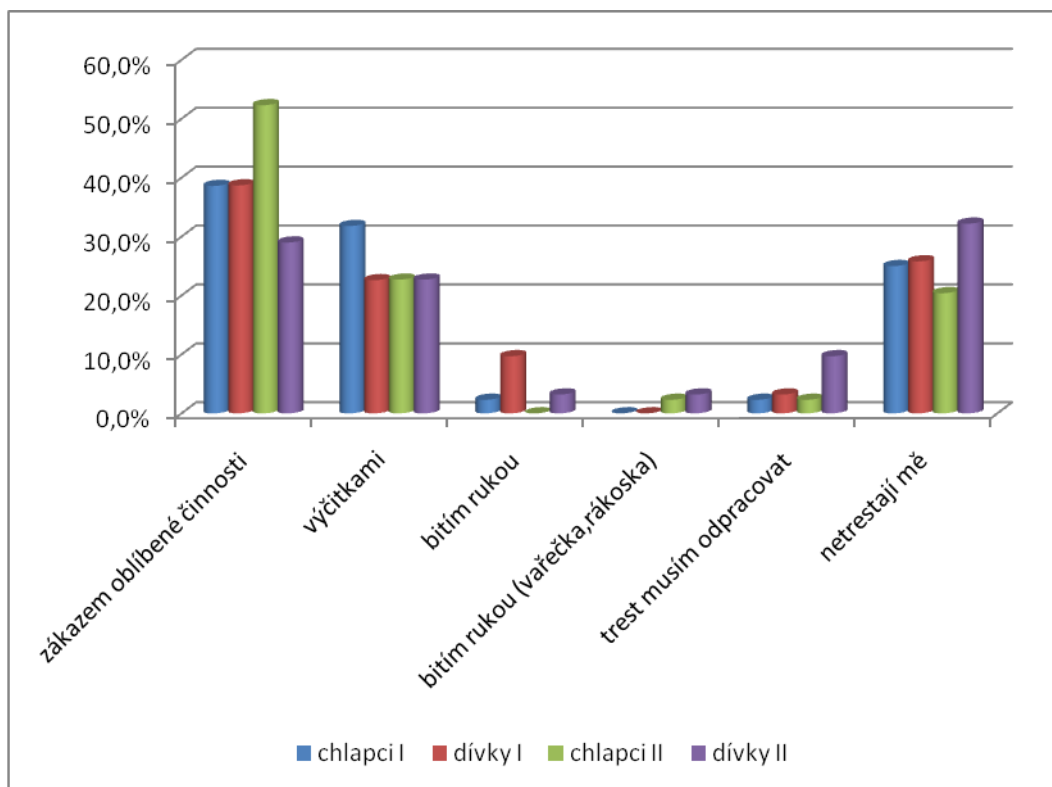
Graf č. 26

Značný počet všech dotázaných žáků se vyjadřuje, že se jejich rodiče **neustále** zajímají o jejich školní prospěch.

Častý zájem popisuje přibližně jedna třetina dotázaných žáků obou základních škol.

Žádný z žáků ne zvolil variantu, že by se rodiče o školní prospěch zajímali **zřídka** nebo **nikdy**. Také variantu **někdy** zvolilo pouze 6,5 % dívek základní školy Náměstí interbrigády, což tvoří dva hlasy.

Otázka č. 17 Trestají tě rodiče, pokud „zlobíš“, nemáš-li úspěch ve škole?

Graf č. 27

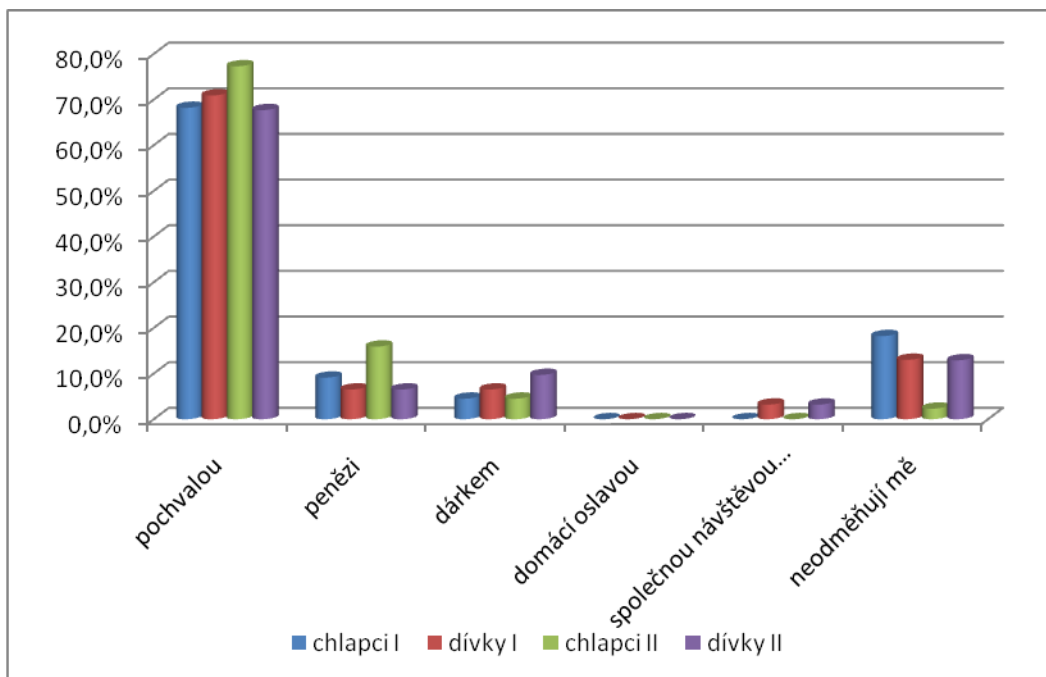
Jako nejčastější způsob trestu za neúspěch ve škole či „zlobení“ uvádějí téměř shodně žáci obou základních škol **zákaz oblíbené činnosti**. Chlapci II tuto variantu označili v 52,3 %.

Druhou nejčastější variantou zvolenou žáky jsou **výčitky**.

Mezi zvolenými způsoby trestů označilo i 9,7 % dívek I **bití rukou**.

Rodiče **netrestají** přibližně jednu pětinu dotázaných žáků.

Otázka č.18 Odměňují tě rodiče za dobré výsledky ve škole?

Graf č. 28

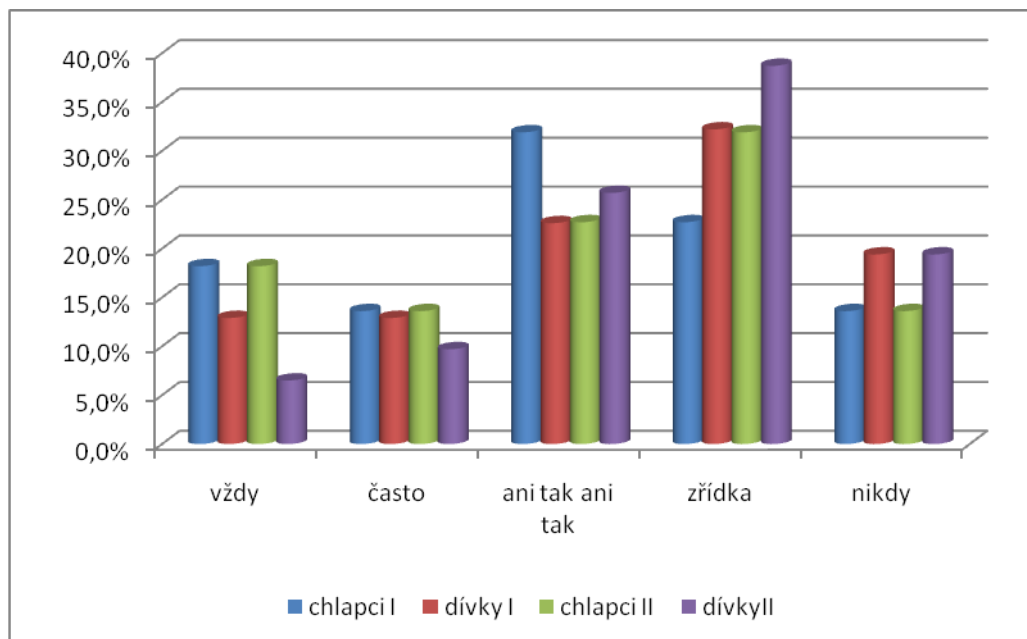
Výrazně nejčastějším způsobem odměny za dobré školní výsledky, kterou zvolili žáci v rozmezí 67,7 – 77,3 % je **pochvala**.

U malého počtu žáků se objevila varianta odměny **penězi**.

Nízký počet žáků není odměňován **vůbec**.

Otázka č. 19 Stoluje vaše celá rodina společně?

19/1 Ve všední den.

Graf č. 29

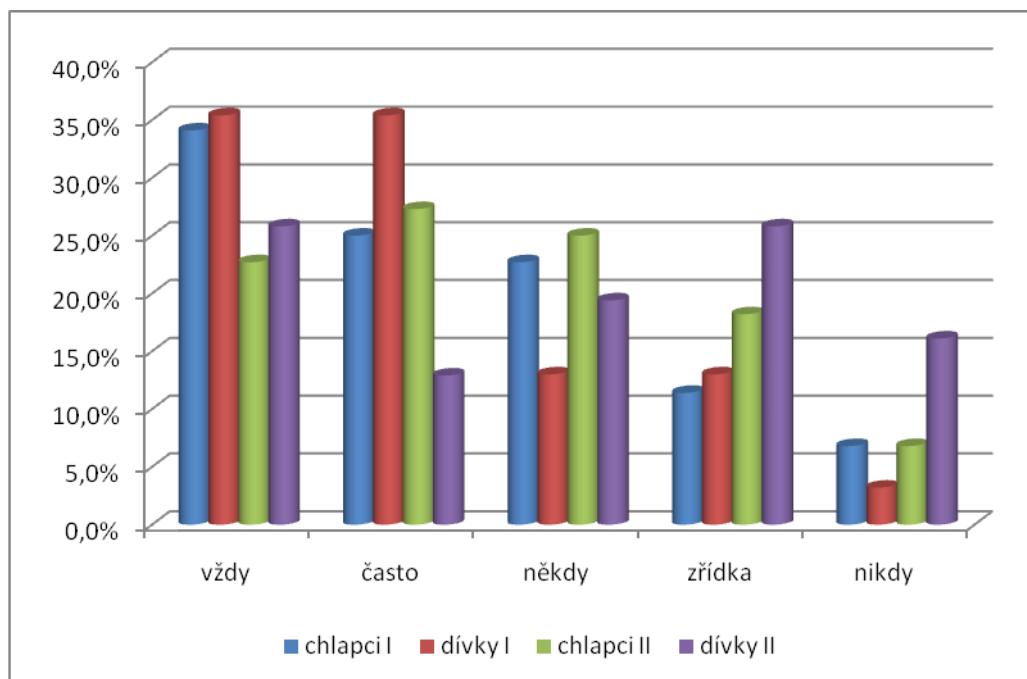
Nejčastější variantou zvolenou pro společné stolování ve všední den je varianta **zřídka**.

Nikdy společně ve všední den nestoluje 19,4 % dívek I a stejný počet dívek II. Chlapci I a chlapci II uvádějí shodných 13,6 %.

Vždy společně ve všední den stoluje 18,2 % chlapců I a 18,2 % chlapců I.

Časté společné stolování žáci uvádějí v rozmezí 9,7 – 13,6 %.

19/ 2 V sobotu.

Graf č. 30

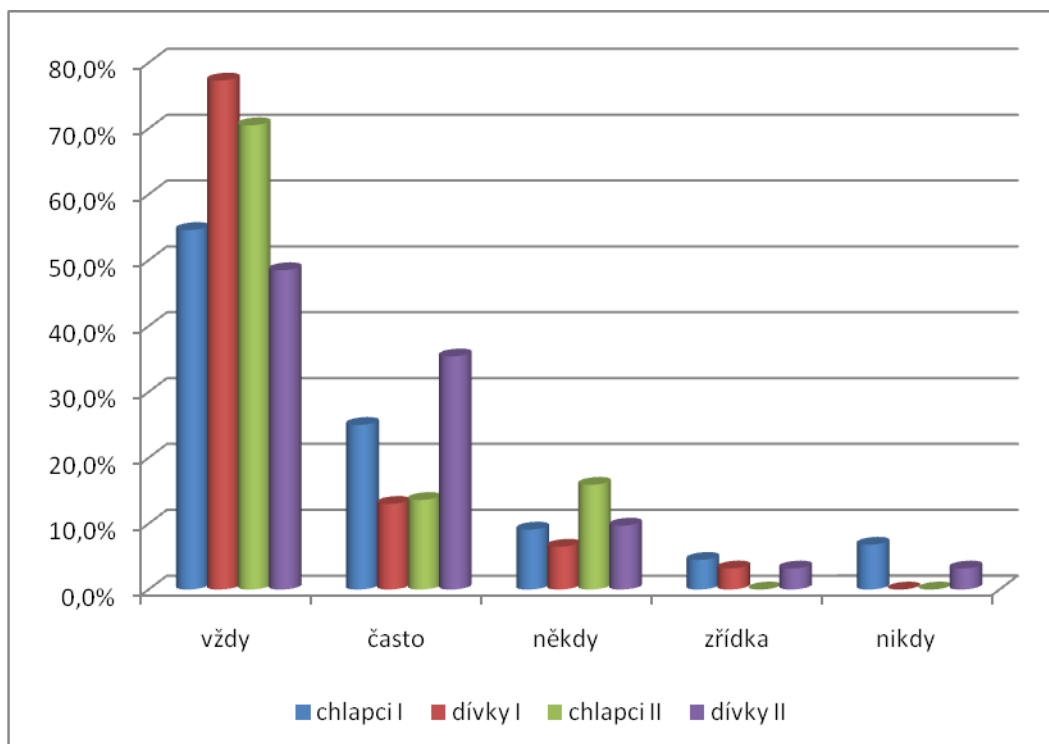
V sobotu **vždy** společně stolují žáci základní školy Náměstí Svobody téměř ve 35,0 %. Žáci základní školy Náměstí interbrigády provozují v rozmezí 22,7 – 25,8 %.

Často společně v sobotu stoluje 35,4 % dívek I. Chlapci I a chlapci II společně v sobotu stolují v přibližně shodném počtu v rozmezí 25,0 – 27,3 %.

Zřídka společně v sobotu stolují žáci základní školy Náměstí Svobody (dívky I ve 13,0 % a chlapci I v 11,4%). Chlapci II zvolili tuto variantu v 18,2 % a dívky II ve 25,8 %.

Dívky II zvolily v 16,1 % variantu, že společně v sobotu **nikdy** nestolují.

19/3 Pouze o svátcích.

Graf č. 31

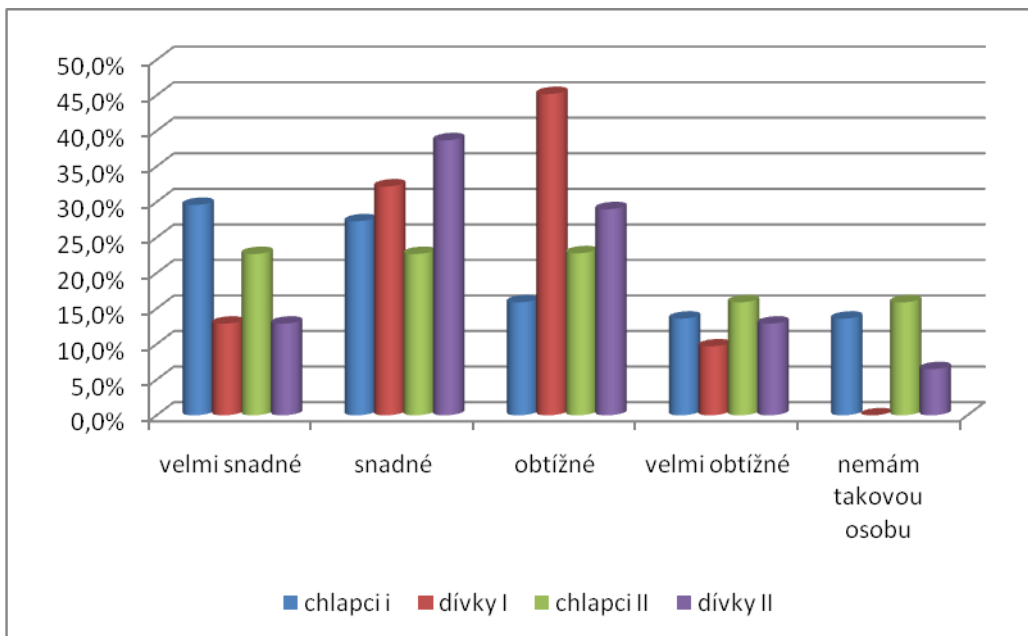
Nejčastěji zvolenou variantou společného stolování o svátcích je varianta „**vždy**“.

Druhou nejčastější variantou společného stolování o svátcích je „**často**“.

6,8 % chlapců a 3,2 % dívek II společně nestoluje o svátcích **nikdy**.

Otázka č. 20 Jak snadné je pro tebe hovořit s uvedenými osobami o věcech, které tě trápí?

20/1 Otec

Graf č.32

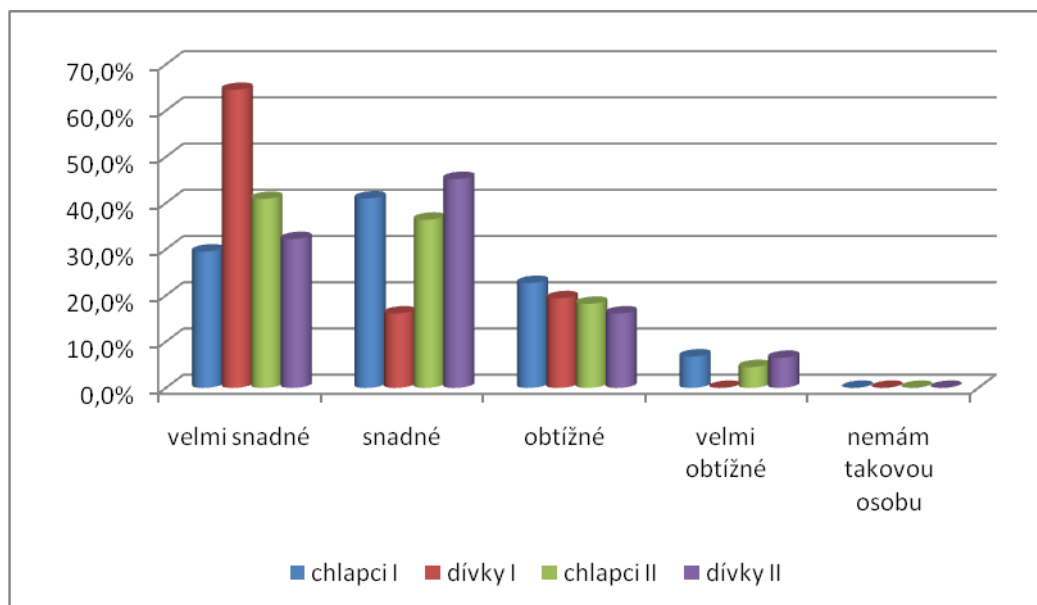
Velmi snadno se s otcem lépe komunikuje spíše chlapcům I (29,6 %) a chlapcům II (22,7 %). U dívek I a dívek II je to shodně pouze 12,9 %.

Snadno se komunikuje s otcem dívkám II v 38,7 % a dívkám I ve 32,2 %.

Obtížnou komunikaci s otcem popisuje 45,2 % dívek I a 29,0 % dívek II. U chlapců I a chlapců II jsou tyto hodnoty nižší.

Za **velmi obtížnou** komunikaci s otcem považují dívky i chlapci v rozmezí 9,7 – 15,9 %.

20/2 Matka

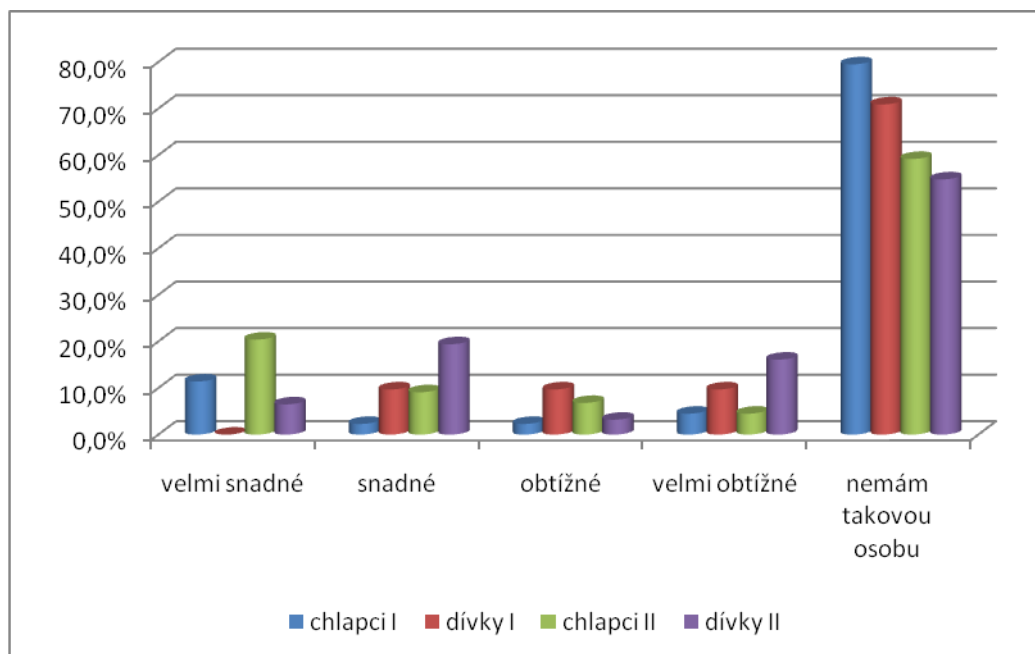
Graf č. 33

Za **velmi snadnou** komunikaci s matkou považuje 64,5 % dívek I.

Chlapci I (41,0 %), chlapci II (36,4 %) a dívky II (45,2 %) považují komunikaci s matkou za **snadnou**.

Obtížně vnímají komunikaci s matkou dívky i chlapci z obou základních škol v téměř shodném počtu (v rozmezí 16,1 – 22,7 %).

20/3 Starší bratr

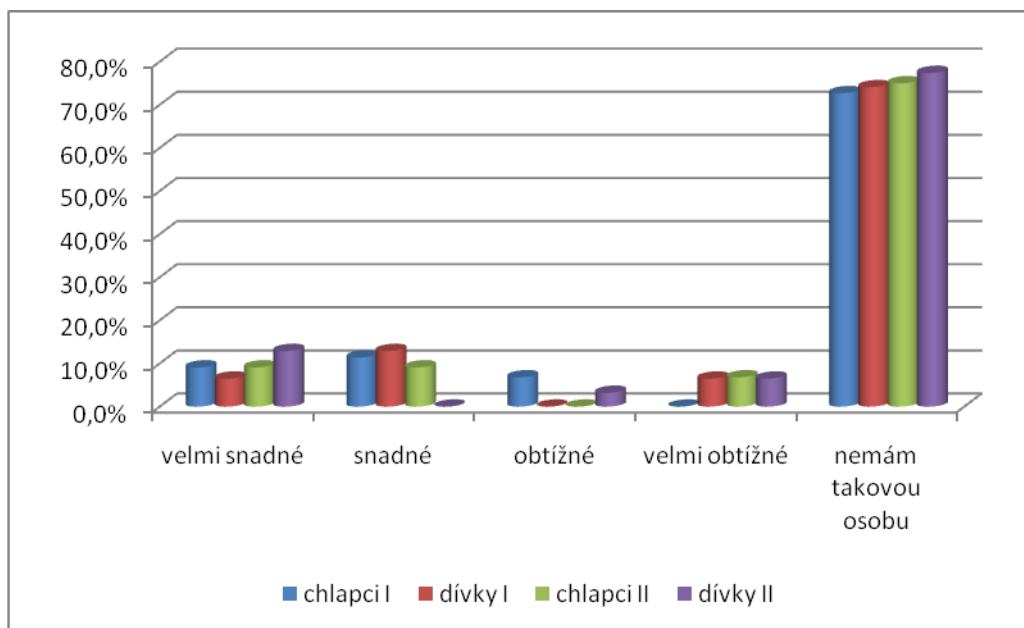
Graf č. 34

Jednoznačný výsledek snadnosti komunikace se starším bratrem není z odpovědí patrný.

Největší počet **velmi snadné** komunikace se starším bratrem zvolili chlapci II a to ve 20,4 %.

Jako **snadnou** komunikaci se starším bratrem označilo 19,4 % dívek II, ale také 16,1 % dívek II za **velmi obtížnou**.

20/4 Starší sestra

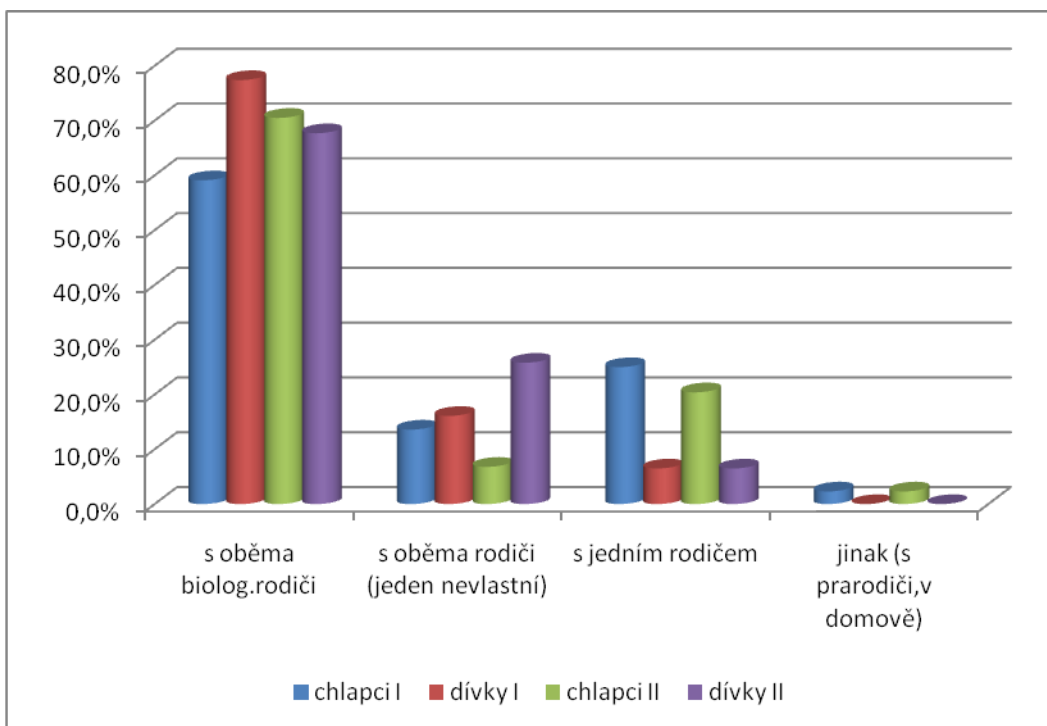

Graf č. 35

Komunikaci se starší sestrou považují dívky i chlapci z obou základních škol za **velmi snadnou a snadnou**.

Za **velmi obtížnou** komunikaci se starší sestrou považují dívky I, dívky II a chlapci II shodně pouze v rozmezí 6,5 -6,8 %.

Otázka č. 21 V jaké rodině vyrůstáš?

Graf č. 36

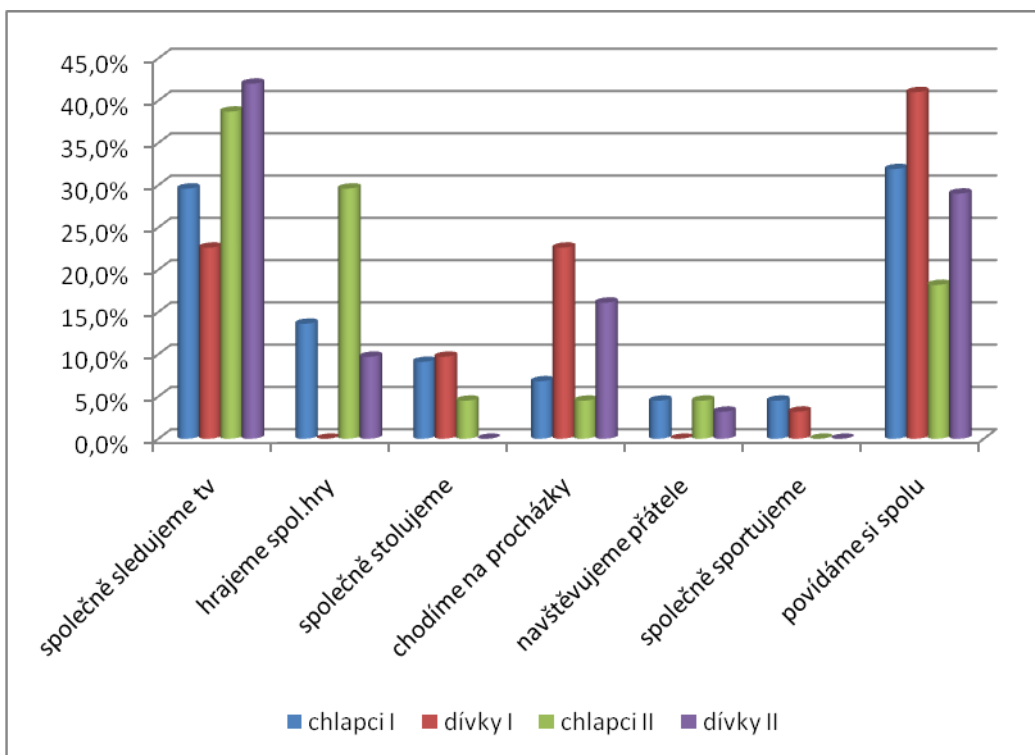
Jednoznačně převážně dívky a chlapci z obou základních škol žijí v **rodině s oběma biologickými rodiči** (v rozmezí 59,1 – 77,4 %).

S oběma rodiči (jedním nevlastním) žije 16,1 % dívek I a 13,6 % chlapců I. U dívek II tvoří tento počet 25,8 %, u chlapců II je to oproti dívkám pouze 6,8 %.

Pouze **s jedním rodičem** žijí ve více případech chlapci. Chlapci I ve 25,0 % a chlapci II ve 20,4 %. U dívek I a dívek II je tento počet shodný (6,5 %).

V dětském domově nebo s prarodiči žijí opět jenom chlapci. Chlapci I i chlapci II shodně ve 2,3 %.

Otázka č. 22 Jakým způsobem trávíš volný čas společně s rodinou?

Graf č. 37

U chlapců II a dívek II převažuje trávení společného času **společným sledováním Tv.**

Chlapci I a dívky I si převážně **společně povídají** s rodiči.

Žádný chlapec II ani dívka II ze školy Náměstí interbrigády nezvolili variantu **společného sportování**. Dívky I a chlapci II uvádějí tuto možnost také pouze v rozmezí 3,2 % (dívky I) – 4,5 % (chlapci).

Výpočet statistické významnosti: Chi – kvadrát = 17.31

hodnota p = 0.00820378

6.5

Diskuse

V empirické části bakalářské práce byly zhodnoceny odpovědi 150 žáků ve věku 11 až 15 let dvou základní škol s cílem zjistit postoj žáků ke školní práci, k učitelům a spolužákům a vztahy rodiny ke škole. Výsledky studie byly porovnány s výsledky mezinárodní studie HBSC.

⁽¹⁾ Studie HBSC je mezinárodní srovnávací studií Světové zdravotnické organizace. Původně vzniklý systematický mezinárodní výzkum forem chování ovlivňujících zdraví dětí a mládeže, iniciovaný v Evropě v roce 1982, byl převzat Světovou zdravotnickou organizací jako kolaborativní studie SZO. Dnes se studie stala mezinárodně známou. Výzkum se opakuje vždy ve čtyřletých intervalech. Česká republika se poprvé studie účastnila v roce 1995.

Výsledky výzkumu ukazují, že v úplné rodině žije 67,3 % všech dotazovaných žáků. Při porovnání s výsledky studie HBSC z roku 2002 stoupl počet dětí žijících pouze s jedním rodičem, což odpovídá statistickým údajům o stále zvyšujícím se počtu dětí vyrůstajících v neúplných rodinách.

Za obtížnou, považuje 48,4 % dívek a 34,1 % chlapců komunikaci s otcem. Problémy s komunikací s matkou má 20,9 % dívek a 26,1 % chlapců. V porovnání s výsledky HBSC mají dotázaní s komunikací problémů více (HBSC – komunikace s otcem dívky 46%, chlapci 32%, s matkou dívky 22,0%, chlapci 23,8%).

Ochota rodičů pomoci se školními problémy, komunikovat s učiteli je téměř totožná s výsledky studie HBSC. Dotázaná děvčata se cítí být méně povzbuzována, naopak chlapci více. Vyšší procento žáků z výzkumného vzorku, ve srovnání s výsledky studie HBSC pociťuje příliš vysoké nároky na výsledky studia ze strany rodičů.

Školní zátěž za stresující považuje 21,3 % žáků. To je výrazně vyšší procento, než bylo zjištěno ve studii HBSC (6,3%). Ve škole se necítí dobře 32,0 % žáků, což odpovídá výsledkům, které udává studie HBSC (33,1%).

Výsledky otázek, které hodnotí vztahy uvnitř vrstevnické skupiny se neliší od výsledků mezinárodní studie. U všech věkových skupin je ale naznačena nižší ochota vzájemné pomoci a menší zájem být spolu.

Jednání učitelů bylo žáky hodnoceno ve vysokém procentu kladně. Povzbuzování ze strany učitelů, spravedlivý přístup i poskytnutí pomoci hodnotí dotazovaní žáci ve všech bodech pozitivněji, než udává studie HBSC.

Vyhodnocení hypotéz

1/ Hypotéza potvrdila, že více jak jedné polovině dotazovaných žáků se ve škole líbí. Také předpoklad, že školní povinnosti jsou pro žáky namáhavé a stresující výrazně přesáhl jednu polovinu. Dále žáci vyjádřili v předpokládaném počtu spokojenost se spravedlivým jednáním učitelů a jejich ochotou pomoci.

S tvrzením, že školní řád je spravedlivý souhlasí více než předpokládaný počet žáků základní školy Náměstí Svobody 2, ale pouze dívky ze školy Náměstí interbrigády.

Nepotvrdila se však tvrzení, že jsou žáci ve třídě rádi spolu. Ani v ochotě vzájemné pomoci nedosáhly výsledky předpokládané jedné poloviny. U chlapců ze základní školy Náměstí interbrigády se nepotvrdila hypotéza pocitu bezpečí ve škole.

2/ Potvrdila se hypotéza, že se dvě třetiny žáků mohou spolehnout na pomoc rodičů v případě, že mají problémy. Rodiče žáky povzbuzují k lepším výkonům ve škole, nemají na ně přehnané nároky a zajímají se o jejich školní prospěch. Také můj předpoklad, že kladných odpovědí na otázku společného stolování ve všední den a v sobotu bude velmi nízký počet se potvrdil.

3/ Hypotéza, že odpovědi dívek a chlapců se budou lišit se potvrdila pouze v několika odpovědích.

Namáhavost školních povinností z mého pohledu více pociťují chlapci než děvčata.

Děvčata se cítí ze strany učitelů více povzbuzována a také spravedlivě hodnocena než chlapci.

Názor, že školní řád je spravedlivý, převládá u dívek.

S čistotou školy jsou také více spokojena děvčata.

Častý pocit bezpečí ve škole pociťují častěji dívky. Chlapci z větší části pociťují pocit bezpečí ve škole „někdy“.

V ostatních odpovědích rozdíly nebyly tak výrazné.

4/ Hypotéza, že výsledná data budou z jednotlivých základních škol obdobná se nepotvrdila v mnoha odpovědích.

Žáci ze základní školy Náměstí Svobody 2 cítí v mnohem větší míře spravedlivé jednání ze strany učitelů a také větší zájem o ně, jako o jednotlivce, než žáci ze základní školy Náměstí interbrigády.

Mnohem větší podíl na vytváření školních pravidel popisují žáci základní školy Náměstí Svobody.

V období neúspěchu ve škole jsou rodiči více trestáni žáci ze školy Náměstí Svobody 2. Cítí také větší nároky ze strany učitelů než žáci základní školy Náměstí interbrigády.

Vždy a často v sobotu společně stoluje opět více žáků ze základní školy Náměstí Svobody 2. Naopak mnohem více žáků základní školy Náměstí interbrigády uvedlo, že společně v sobotu nestolují nikdy.

Snadnou komunikaci s matkou pociťuje větší počet žáků ze školy Náměstí interbrigády.

Společným sledováním Tv tráví volný čas více žáků základní školy Náměstí interbrigády. Žáci základní školy Náměstí Svobody 2 si ve větší míře ve volném čase společně povídají.

Pomoc rodičů v případě problémů ve škole a odměnu za úspěchy popisují častěji chlapci. Zároveň více pociťují od rodičů i učitelů vysoké nároky týkající se školy.

Trest za neúspěch ve škole dostává více chlapců. Dívky ve větším počtu nedostávají trest „nikdy“.

Za obtížné komunikovat s otcem a snadné nebo velmi snadné komunikovat s matkou považuje více dívek. Chlapci snadněji komunikují se staršími bratry.

V rodině pouze s jedním rodičem vyrůstá více chlapců než dívek.

Závěr

Výsledky dotazníkového šetření, které bylo provedeno u 150 žáků 5., 7. a 9.tříd jsou jakousi sondou do současné situace v základních školách.

Velmi pozitivně vyznívají získané informace týkající se učitelů. Učitelé jsou ochotni žákům pomoci, diferencují ve třídě, spravedlivě žáky hodnotí a z pohledu žáků mají přiměřené nároky.

Také vysoké procento žáků pozitivně hodnotilo stálý zájem rodičů o jejich školní prospěch a záležitosti. Rodiče většinou děti podporují a jsou ochotni pomoci a komunikovat s učiteli. Chválí žáky za úspěchy ve škole a snaží se je podpořit v případě neúspěchu. Avšak komunikace s rodiči je pro mnoho žáků často obtížná. Ve srovnání se studií HBSC se však zvyšuje počet dětí, které nevyrostají v úplné rodině nebo pouze s jedním rodičem. Pravděpodobně důsledkem velmi hektické doby je počet žáků, kteří společně stolují ve všední den velmi nízký. Čas společně strávený s rodiči, bývá velmi často formou společného sledování televize. Velice zřídka žáci uváděli sport či společné procházky.

Nejméně uspokojivé jsou výsledky vzájemných vztahů mezi spolužáky, Ochota vzájemně si pomáhat se ukázala jen u malého procenta žáků a také pro společně strávený čas se jich nevyslovilo mnoho. Tato situace nebyla naprosto předpokládána.

Souhrn

Bakalářská práce se zabývala problematikou funkce školy a rodiny, jejich vzájemné spolupráce při přípravě žáků pro úspěšné uplatnění ve společnosti. Umožnila náhled na tuto problematiku z pohledů žáků.

Teoretická část podrobněji popisuje současný systém školství v České republice, úlohu školy, probíhající školskou reformu. Seznamuje s rámcovými výukovými programy, klade důraz na důležitost vzájemné spolupráce školy a rodiny, zdůrazňuje význam role rodiny pro dítě, popisuje historický vývoj rodiny a také zmiňuje platný zákon o rodině.

V empirické části je popsán průběh šetření u 150 žáků dvou základních škol v Praze. Cílem tohoto výzkumného šetření bylo zjistit současný názor žáků týkající se školního prostředí, vztahu se spolužáky, jejich vztahu k učitelům a podílu rodičů při formování osobnosti dítěte. Byly vysloveny čtyři hypotézy.

Velmi pozitivně je hodnoceno zjištění, že z pohledu žáků je učitelé povzbuzují k lepším školním výsledkům, mají o žáky zájem jako o jednotlivce, jsou ochotni jim pomoci a jejich nároky žáci nevnímají jako přehnané.

Také na rodiče se většinou žáci mohou obrátit o pomoc a povzbuzení. Zajímají se o školní prospěch, jsou ochotni komunikovat s učiteli. Nejčastěji chválí za úspěchy formou slovní pochvaly a nejčastějším trestem je zákaz oblíbené činnosti.

Méně uspokojivá je situace vzájemné komunikace mezi rodiči a žáky, která patrně souvisí s vývojovými změnami v období puberty a dospívání. Současný hektický způsob života se odráží i při společném stolování v průběhu týdne, které je podle získaných dat spíše ojedinelé. U společně tráveného času sice převládá společné povídání si a společné sledování televize, ale aktivně strávený čas například sportem či procházkami se v odpovědích vyskytoval velmi zřídka.

Neuspokojivá je situace ve vzájemných vztazích mezi spolužáky, jejich ochotě vzájemné pomoci a radosti ze společně stráveného času. Tato skutečnost by mohla být předmětem podrobnějšího výzkumu.

Závěrem lze konstatovat, že bakalářská práce splnila svůj cíl a poskytla podrobnější náhled na současný stav fungování školy, na vztahy mezi spolužáky, na vztahy mezi žáky a učiteli a také na vliv rodiny. Všechny tyto faktory se

podílejí na úspěšném formování osobnosti dítěte a jeho bezproblémovém zařazení do společnosti.

Summary

Bachelors thesis was concerned about problems between school and families, thier mutual cooperation in preparing pupils for successful in society. It enabled the preview on the subject from the view of pupils.

The theoretical part more fully describes the current system of education in the Czech Republic, the role of the school during educational reform. Introduces the general training programs, emphasizes the importace of mutual cooperation with school and families, stresses the inportance of the role of the family for a child, describes the history of the family and also refers to a valid law on the family.

The empirical part describes the progress for the research investigations in 150 pupils of two elementary schools in Prague. The objektive of this research investigation was to determine the current view of pupils concering the school enviroment, relations whit classmates, their relationship to teachers and parents in shaping the personality of the child. Concerns were expressed four hypotheses.

Very positively, I regard the finding that from the perspektive of the pupils is to encourage teachers to better school results, pupils of interest as an individual, they are willing to help and do not perceive as exaggerated claims of pupils.

Also the pupils may mostly contact their parents for assistance and encouragement. They are interested in academic achievement, are willing to communicate whit the teachers. They mostly commend for the achievements in the from of verbal response, the most common penalty is to prohibit the favorite activities.

Less satisfactory is mutual communication between the parents and pupils, witch is probably related to the develepomental changes during puberty and adolescence. The current hectic way of life is reflected in the common dining during the week, with is rather rare in collected data. During the time spent together prevails chatting and watching Tv along, but actively time spent such as sports or wlaking is in their replies rarely.

The unsatisfactory situation is in relations between college and thier willingness to help and mutual enjoyment of time together. This could be the subject of more detailed research.

In conclusion, the bachelor's thesis fulfilled the objective successfully and provided more detailed insight into current state of the operation of the school, on relations between classmates, to relations between students and teachers, and also to affect of families. All these factors contribute to successful formation of personality of the child and its heatly integration into society.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CSÉMY, KRCH, PROVAZNÍKOVÁ, RÁŽOVÁ, SOVINOVÁ Životní styl českých školáků. 2005. 140 s. ISBN 80-85121-94-8
2. HAVLÍNOVÁ, KOPŘIVA, MAYER, VILDOVÁ A KOL. Program podpory zdraví ve škole 2. Portál, 2006. 311 s. ISBN 80-7367-059-3
3. KOMÁRKOVÁ, VÝROST, SLAMĚNÍK. Aplikovaná sociální psychologie. Praha: Grada, 2001. 224 s. ISBN 80-247-0180-4
4. KOZLÍK, NOVÁČKOVÁ, VÁCLAVÍK. Směřování k základní škole zítřka. Fortuna, 1998. 11žs. ISBN 80-7168-536-4
5. MATOUŠEK, KROFTOVÁ. Mládež a delikvence. Portál, 2003. 344s. ISBN 80-7178-771-X
6. MOŽNÝ. Moderní pedagogika. Portál, 2009. 481s. ISBN 978-80-7367-503-5
7. MOŽNÝ. Rodina a společnost. Slon, 2006. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8
8. PRŮCHA. Moderní pedagogika. Portál, 2009. 481s. ISBN 80-7367-047-X
9. PRŮCHA. Vzdělávání a školství ve světě. Portál, 1999. 320 s. ISBN 80-7178-290-4
10. www.e-poli.cz/sociologieu106-rodina
11. Výchova ke zdraví.[on-line]. 2009 – 2010 Dostupnost z www.vychovakezdravi.cz/index.php?
12. eStránky.cz [on-line]. 2005-2009. Dostupnost z www.astride.estranky.cz
13. MŠMT. [on-line]. 2006. Dostupnost z www.msmt.cz/vzdelavani/skolska-reforma/
14. AVŠ ČR. [on-line]. 2008. Dostupnost z www.iwaldorf.cz/wald-ped.php
15. Seminář „Rodina-úskalí,východiska“, prof.PhDr. Stanislav Štěch, CSc. 12.3.2009, Praha- Emauzy. [on-line]. Dostupnost z <http://www.rodiny.cz>
16. Zentiva s.k. 2009. [on-line]. Dostupnost z www.zdravcentra.cz
17. blogspot.com [on-line]. 2008. Dostupnost z www.listina-zakladnich-prav-svobod.cz

18. Výzkumný ústav pedagogický v Praze. [on-line] 2010 Dostupnost z
www.vuppraha.cz
19. <http://zakony.kurzy.cz/94-1963-zakon-o-rodine> [on-line]

Tabulky:

Tabulka č. 1 – Období zahajování primárního vzdělávání.....	12
Tabulka č. 2 - Primární povinné vzdělávání ve světě.....	13
Tabulka č. 3 - Národní vzdělávací program.....	19
Tabulka č. 4 - Vzdělávací obsah základního vzdělávání.....	21
Tabulka č. 5 - Srovnávání tradiční výchovy s činností školy podporující zdraví.....	33

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník

Dotazník pro žáky 5., 7. a 9. tříd základní školy

Milá žákyně, milý žáku,

Prosím o zodpovědné vypracování tohoto dotazníku, jehož data budou použita při vypracování závěrečné absolventské práce při studiu oboru veřejného zdravotnictví na 3.lékařské fakultě UK.

Data budou srovnávána s výsledky mezinárodní srovnávací studie **HBSC (The Health Behaviour in School – aged Children)**.

Dotazníky není třeba podepisovat. Každou otázku pozorně přečti. Vždy označ jednu odpověď.

1. **Jsi chlapec nebo děvče ?**
 - a) chlapec
 - b) dívka

2. **Ve kterém roce jsi se narodil(a) ?**
 - a) 1994
 - b) 1995
 - c) 1996
 - d) 1997
 - e) 1998
 - f) 1999

3. **Do kterého ročníku chodíš?**
 - a) pátého
 - b) sedmého
 - c) devátého

4. **Jak se v současné době cítíš ve škole?**
 - a) moc se mi ve škole líbí
 - b) celkem se mi ve škole líbí
 - c) moc se mi ve škole nelíbí
 - d) vůbec se mi ve škole nelíbí

5. **Co si podle tvého názoru myslí tvůj třídní učitel o tvém školním výkonu ve srovnání s tvými spolužáky?**
 - a) jsem velmi dobrý
 - b) jsem dobrý
 - c) jsem průměrný
 - d) jsem slabší než průměrný

- 6. Žáci v naší třídě jsou rádi spolu.**
- a) vždy
 - b) často
 - c) někdy
 - d) zřídka
 - e) nikdy
- 7. Většina žáků v naší třídě jsou milí a ochotní pomoci.**
- a) vždy
 - b) často
 - c) někdy
 - d) zřídka
 - e) nikdy
- 8. Ostatní žáci mě berou takového (takovou) jaký jsem (jaká jsem).**
- a) vždy
 - b) často
 - c) někdy
 - d) zřídka
 - e) nikdy
- 9. Míváš pocit ,že chodit do školy je nuda?**
- a) velmi často
 - b) často
 - c) někdy
 - d) zřídka
 - e) nikdy
- 10. Jak namáhavá, stresující jsou školní povinnosti?**
- a) velmi
 - b) trochu
 - c) málo
 - d) vůbec

11. U každé možnosti vyber jednu variantu.

	naprosto souhlasím	souhlasím	ani tak ani tak	nesou- hlasím	naprosto nesouhlasím
a) Učitelé mě povzbuzují, abych vyjadřoval své vlastní názory ve třídě	☐	☐	☐	☐	☐
b) Učitelé s námi jednají spravedlivě.	☐	☐	☐	☐	☐
c) Učitelé mi poskytnou pomoc, když ji potřebuji.	☐	☐	☐	☐	☐
d) Učitelé se o mě zajímají jako o člověka.	☐	☐	☐	☐	☐

12. U každé možnosti označ jednu variantu.

	naprosto souhlasím	souhlasím	ani tak ani tak	nesouhlasím	naprosto nesouhlasím
a) Žáci se v naší škole podílejí na vytváření školních pravidel	☐	☐	☐	☐	☐
b) Se žáky je zacházeno na naší škole příliš přísně.	☐	☐	☐	☐	☐
c) Školní řád na naší škole je spravedlivý.	☐	☐	☐	☐	☐
Je docela pěkné být v naší škole.	☐	☐	☐	☐	☐
Naše škola je čistá.	☐	☐	☐	☐	☐

13. Míváš pocit bezpečí, když jsi ve škole?

- a) vždy
- b) často
- c) někdy

- d) zřídka
- e) nikdy

14. U každé možnosti označ jednu variantu.

	vždy	často	někdy	zřídka	nikdy
a) Když mám nějaké problémy ve škole, rodiče mi ochotně pomohou.	☐	☐	☐	☐	☐
b) Rodiče jsou ochotni přijít do školy a promluvit s učitelem.	☐	☐	☐	☐	☐
c) Rodiče mě povzbuzují, abych ve škole dobře pracoval(a).	☐	☐	☐	☐	☐
d) Když mám ve škole úspěchy rodiče mě odměňují.	☐	☐	☐	☐	☐
Když mám ve škole neúspěch (dostanu špatnou známku), rodiče mě trestají.	☐	☐	☐	☐	☐

15. Vyber u každé možnosti jednu variantu.

	Naprostou souhlasím	souhlasím	ani tak ani tak	nesouhlasím	naprostou souhlasím
a) Pokud jde o školu, moji rodiče ode mě čekají příliš.	☐	☐	☐	☐	☐
b) Moji učitelé ode mě ve škole očekávají příliš.	☐	☐	☐	☐	☐

16. Zajímají se rodiče o tvůj školní prospěch?

- a) neustále
- b) často
- c) někdy
- d) zřídka
- e) nikdy

17. Trestají tě rodiče, pokud „zlobíš“ ,nemáš úspěch ve škole?

- a) zákazem oblíbené činnosti
- b) výčitkami
- c) bitím rukou
- d) bitím předměty (vařečka,rákoska, bičík,....)
- e) trest musím odpracovat (domácími pracemi)
- f) netrestají mě

18. Odměňují tě rodiče za dobré výsledky ve škole?

- a) pochvalou
- b) penězi
- c) dárkem
- d) domácí oslavou
- e) společnou návštěvou kina či divadla
- f) neodměňují mě

19. Stoluje vaše celá rodina společně?

	Vždy	často	někdy	zřídka	nikdy
ve všední den	☐	☐	☐	☐	☐
v sobotu	☐	☐	☐	☐	☐
pouze o svátcích	☐	☐	☐	☐	☐

20. Jak snadné je pro tebe hovořit s uvedenými osobami o věcech, které tě trápí?

	velmi snadné	snadné	obtížné	velmi obtížné	nemám takovou osobu
a) otec	☐	☐	☐	☐	☐
b) matka	☐	☐	☐	☐	☐
c) starší bratr	☐	☐	☐	☐	☐
d) starší sestra	☐	☐	☐	☐	☐

21. V jaké rodině vyrůstáš?

- a) s oběma biologickými rodiči
- b) s oběma rodiči (jedním nevlastním)
- c) s jedním rodičem
- d) jinak (s prarodiči, v domově....)

22. Jakým způsobem trávíš volný čas společně s rodinou?

/alespoň jedenkrát týdně/

- a) společně sledujeme TV
- b) hrajeme společenské hry
- c) společně stolujeme
- d) chodíme na procházky
- e) navštěvujeme přátele
- f) společně sportujeme